

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Alle rechterlijke uitspraken, artikels en andere bijdragen, alsook boeken ter bespreking te zenden aan den secretaris-hoofdopsteller

Mr RENE VICTOR

Justitiestraat, 21, Antwerpen

Opgaaf betreffende intekening en adreswijziging, aanvraag van losse nummers en alle mededeelingen betreffende het beheer te zenden aan den secretaris-schatbewaarder

Mr JOHN STOCKMANS

Mechelsche Steenweg, 201, Antwerpen

De aanranding van de eer en den goeden naam van personen in het Belgisch Strafrecht

(Boek II. Titel VIII., Hoofdstuk V. S.W.B.)

door Herman BEKAERT, *Kabinetssecretaris van den Heer Minister van Justitie, Docent aan het Criminologisch Instituut van de Universiteit te Brussel en Willy CALEWAERT, licentiaat in Criminologische Wetenschappen.*

INLEIDING

1. — In deze studie wenschen wij een uiteenzetting te geven van de misdrijven, die het voorwerp uitmaken van het vijfde hoofdstuk, tweede boek, titel zeven van het Belgisch Strafwetboek.

Vooreerst dienen de bestaansreden en de moeilijkheden onderzocht eener juridische bescherming van de « eer » en den « goeden naam » van personen.

Het bijzonder belang dat door het Strafwetboek wordt gehecht aan de misdrijven, die de eer en den goeden naam aantasten, kan voornamelijk door de volgende beweegredenen verrechtvaardigd worden:

1o. Wij zien gewoonlijk — en de laatste politieke gebeurtenissen bewijzen zulks ten overvloede — dat deze misdrijven schade aanrichten, zoowel op moreel- als op fysisch- en materieel gebied. (1)

2o. Door stelselmatige aanrandingen tegen bekleeders van het gezag merken wij, dat zelfs staatsinstellingen kunnen worden aan het wankelen gebracht.

Eveneens moeten wij wijzen op het feit, dat degenen die zich aan deze misdrijven schuldig maken bijzondere kenmerken van misdadigheid vertoonen en het ware wellicht belangrijk aan dit vraagstuk een psychologische studie te wijden, want de lasteraar (in de generische beteekenis) kan een individu wezen met een eigenaardige geestesgesteldheid; ofwel een overdreven bewustzijn van eigen waarde hebben, ofwel een ongewone dosis amoralisme bezitten.

Een studie gewijd aan pathologische aanrandingen van de eer en den goeden naam, ware derhalve zeer welkom, o. a. met het oog op het spel der verzachtende omstandigheden; de psychologie van het slachtoffer der hier bestudeerde misdrijven dient ook nader onderzocht; de vrees voor de gevolgen eener openbare aantijging, het feit, dat de aantijging slaat op werkelijk onrechtmatig bedreven feiten, de vrees voor het belachelijke, de vermindering van krediet, de vrees om gebeurlijke openbare debatten te moeten trotseeren, enz.

Ook dit alles heeft zijn belang voor de juridische studie, want vaak zal deze geestesgesteldheid van het slachtoffer het verbieden een klacht neder te leggen.

2. — Nochtans zouden wij onze studie in dien zin niet kunnen uitbreiden vermits wij ons hoofdzakelijk tot een rechtskundige ontleding willen beperken.

Onthouden wij evenwel bij de misdrijfplegers het bestaan van een anti-sociaal karakter of soms een aanhoudende drang, welke de gevestigde maatschappelijke orde in gevaar kan brengen. Door hun misdrijven kunnen zij er immers in slagen een algemeene moreele verzwakking te scheppen, de ellendigste daden van afpersing te plegen of een algemeene malaise te doen ontstaan. Vergeten wij inderdaad nimmer, dat de aanranding van de eer en van den goeden naam, in sommige gevallen ook leiden tot pogingen van afpersing, die niet zelden met succes

worden bekroond als het moreele terrein met zorg werd voorbereid.

Dit verband van eerroof en laster met afpersing werd terecht door Gargon in het licht gesteld. Het verschil valt op, als men zich houdt aan het stadium der bedreigingen: dan, wanneer nog niets werd veropenbaard of verspreid. (2) Op dit oogenblik zal de misdadiger afpersing kunnen plegen, door de bedreiging der ruchtbaarmaking.

Merken wij trouwens terloops aan, dat er dikwijls samenloop van misdrijven zal bestaan: een aloude werkmethode van sommige spot- en strijdbladen bestaat hierin, zekere kleine fouten aan het licht te brengen, als begin eener zoogenaamde «campagne», terwijl ergere feiten voor later gehouden worden. (3)

3. — Het belang dezer gegevens voor de bestudeerde misdrijven ligt in volgende drie punten:

1. Afpersing mag door het openbaar ministerie van ambtswege vervolgd worden. Aanranding der eer en van den goeden naam, gewoonlijk niet.

2. Afpersing is niet vatbaar voor de verkorte verjaring.

3. Het bewijs der aangetijgde feiten mag niet worden geleverd bij eerroof — zooals wij verder verduidelijken. — Dit belet echter niet dat, uit vrees voor de mededeeling ervan, sommen zouden worden uitbetaald om den eerroof te doen zwijgen. In dit geval hebben wij eens te meer het nauwe samenlopen der misdrijven.

In dit bestek kunnen wij ook wijzen op den samenloop van afpersing en lasterlijke aangifte:

Een echtgenoot beweert dat zijn vrouw overspelige betrekkingen onderhoudt met een rijk man. Ten einde dezen laatste af te persen, beweert hij, dat beiden hem hebben willen vergiftigen. Hij dient hierover klacht in.

In dit geval zouden wij te doen hebben met lasterlijke aangifte. (4)

Wij hebben dit alles aangehaald om te wijzen op het belang dezer misdrijven in onze samenleving (5) Wij kregen er tevens de gelegenheid door ons te bezinnen over de moeilijkheden, waarmede de wetgever zal te kampen hebben om ze klaar en duidelijk te bepalen en afdoend te beteugelen.

* * *

4. — Wanneer de eer en de goeden naam van personen moet verdedigd worden, komen eenerzijds de vrijheid van spreken en de drukpersvrijheid, anderzijds het recht der eerlijke lui op eerbied en ontzag, elkander toetsen.

Het staat volstrekt vast, dat ieder het recht moet hebben de waarheid te zeggen ten bate van het algemeen belang, zonder haat, zonder schadelijk of beleedigend inzicht.

Even zeker dient ieder het recht te hebben en moet ieder er zelfs door een zekerheidsbewustzijn toe gebracht worden, de Rechtbanken te raadplegen in geval zijn eer of zijn goeden naam worden aangetast.

Dienvolgens liggen drie moreele grondbeginselen aan de basis onzer wetgeving:

1. Het betrachten van verzoening, ten voordeele van Maatschappij en individu, tusschen het recht

op eerbied en vrijheid met het even onbetwistbaar recht ten openbare nutte de waarheid te verkondigen.

2. Een werkelijke en tastbare verdediging der eer verzekeren, ten einde persoonlijke wraak te voorkomen.

3. Door klare en stipte begripsomschrijvingen beletten, dat hartstocht of opvliegendheid zouden optreden bij het beoordeelen der aanrandingen van de eer of den goeden naam.

De Wet kan slechts tusschen komen als een gedachte in feite op één of andere wijze tot uiting komt. (6)

Die uiting is, in de bestudeerde misdrijven, een moreele schending, zij krenkt de moreele onschendbaarheid van de burgers. (7) Om dit zuiver ethisch begrip, impliceerende enkel een moreele waarde, te kunnen beschermen, werd de wetgever verplicht, dat begrip om te zetten in een «juridisch goed», indien wij ons zoo mogen uitdrukken: een deel van het juridisch patrimonium. (8)

Inderdaad, wij meenen, dat zonder deze opvatting van de eer en van den goeden naam als «juridisch goed», er bezwaarlijk sprake zou kunnen zijn van daadwerkelijke beteugeling dezer misdrijven.

Het feit, dat hier ideële begrippen, zuivere denkinhoud dus, de hoofdrol spelen, geeft aanleiding tot ettelijke moeilijkheden.

Het begrip «goede naam» heeft reeds tot heel wat twistgesprekken aanleiding gegeven, daar vele aanrandingen op den goeden naam alleen vatbaar zijn voor schadevergoeding, wanneer het eigenlijke «animus iniuriandi» afwezig is. (9)

Het begrip «eer» is eveneens zeer elastisch en heeft niet voor ieder dezelfde beteekenis. (10)

Meerdere juristen hebben zich bezig gehouden met het zoeken naar een preciese omlijning der begrippen.

Sprekend over het begrip «goede naam» zegt o. m. Portalis:

«Un citoyen a trois espèces de réputation à conserver: la réputation de probité, la réputation de vertu, la réputation de talent et de mérite; l'injure la plus grande est celle qui attaque la probité d'un citoyen, parce que la réputation de probité est la plus importante à un homme qui vit avec les autres hommes. La réputation de vertu étant moins rigoureusement nécessaire, les injures qui l'attaquent ont moins de gravité...» (11).

6. — Het onderscheid tusschen de begrippen «eer» en «goeden naam», meenen wij als volgt te kunnen aanduiden: de «eer» is die gedachte welke men er persoonlijk op na houdt als achting voor eigen werk, doel, streven, persoonlijke moraal. De «goede naam» integendeel, wijst op de gedachte, welke anderen van een persoon hebben: het is als een loftuiging of een eerbewijs door anderen aan een persoon toegekend, wegens dezes verhouding jegens zijn evenmensch.

De «goede naam» zal dus wisselvalliger zijn dan de «eer» en zal verschillen naar beroep, hoedanigheid, rang, maatschappelijk verkeer, enz.

Zich steunend op deze uiteenzetting zou men zich

kunnen afvragen of eerroof b. v. tegen bepaalde personen wel mogelijk zou wezen? Veronderstellen wij een aantijging gericht tegen een werkelijk laaggezonken en buiten de maatschappij levend individu. Wij meenen dat het nutteloos wezen zou daarover uit te wijden, vermits het vraagstuk eeuwig theoretisch blijven zal en er zich in werkelijkheid geen geval van dien aard zal voordoen.

7. — Besluiten wij: daar het hier gaat om wijsgeerige en zielkundige vraagstukken is de beteugeling van deze misdrijven uiterst kiesch, zoodat, én van den wetgever én van den rechter, een sterke dosis psychologische kennissen vereischt worden. Daarom heeft ons Strafwetboek van 1876 de vroegere wetgevingen gewijzigd ten einde, zoo mogelijk, klaardere begripsomschrijvingen te geven. (12)

Nog een opmerking: de wet van 20-12-1852, heeft zekere aanrandingen van de eer en den goeden naam betreffende bijzondere personen beteugeld. Wij hebben het nochtans ondoelmatig geacht deze misdrijven hier te bestudeeren: zij vertoonen een zeer speciaal karakter en ontbreken juist aan de maatschappelijke kenmerken, die wij daareven hebben laten uitschijnen.

Bij de studie van de artikelen 443 tot en met 452 S. W. B. blijkt, dat de verdeeling van de stof in verschillende hoofdstukken zich duidelijkshalve opdringt; wij deelen daarbij deze studie in, in twee groote deelen:

1. Stelselmatige ontleding der onderscheiden misdrijven.

2. Regels, gemeen aan alle misdrijven.

EERSTE DEEL

STELSELMATIGE ONTLEDING DER MISDRIJVEN

HOOFDSTUK I. — Laster en eerroof

Afdeeling I: Algemeene begrippen

§ 1. — Het Strafwetboek van 1810.

8. — *Het onderscheid tusschen laster en eerroof bestond niet in het Strafwetboek van 1816. Elke aantijging, waarvan het wettelijk bewijs niet was geleverd, werd als valsch beschouwd. Het toegelaten bewijs bestond enkel in een vonnis of een authentieke akte; in de meeste gevallen kon dit bewijs niet worden geleverd; dan werd de dader als lasteraar gestraft, zelfs indien de aantijging niet valsch was.*

Na besprekingen in de Kamers (13) werd in het huidige Strafwetboek het onderscheid tusschen ware of valsche aantijging aanvaard. Welke de redenen hiertoe geweest zijn zetten we verder uiteen.

§ 2. — Begripsomschrijvingen van laster en eerroof.

9. — Art. 443 S.W.B. zegt:

«Hij die in de hierna aangehaalde gevallen (de » gevallen van openbaarheid van art. 444) iemand » kwaadwillig een bepaald feit ten laste legt, dat » van aard is om zijn eer te krenken of hem aan de » openbare verachting bloot te stellen, en waarvan

» het wettelijk bewijs niet wordt geleverd, is schuldig aan *laster*, wanneer de wet het bewijs van » het ten laste gelegde feit toelaat, en aan *eerroof* » wanneer de wet dit bewijs niet toelaat.» (14)

Het verschil tusschen laster en eerroof bestaat hierin, dat laster een ten-lastelagging van een feit veronderstelt, waarvan de wet het bewijs toelaat, terwijl eerroof deze van een feit veronderstelt, waarvan de wet het bewijs niet toelaat.

Voor het eerste vinden wij een onderscheid tusschen eerroovende aantijgingen in de Fransche Wet van 26 Mei 1819 (art. 20) en in het Belgisch Dekreet van 20 Juli 1831 op de Drukpers (art. 5). (15)

Dit onderscheid steunt op de hoedanigheid van den belasterde: een aantijging gericht tegen een ambtenaar in verband met zijn ambt, is laster en een aantijging gericht tegen een privaat persoon, is eerroof.

Meerdere toelichtingen geven wij verder bij de studie van «het wettelijk bewijs» en van den «bepaalden persoon», aangaande dit juridisch onderscheid tusschen laster en eerroof, doch voorloopig letten wij meer in het bijzonder op de redenen, die de wetgever gehad heeft om deze splitsing door te voeren.

§3. — Redenen van het onderscheid tusschen eerroof en laster.

10. — Wij wezen er reeds op: er is laster wanneer de wet het bewijs van het aangetijgde feit toelaat, en eerroof wanneer de wet dit bewijs niet toelaat.

Dit is van zeer groot belang: eerroof is immer strafbaar, afgezien van de waarheid der aantijging. Bij laster speelt de waarheid de hoofdrol: laster kan, wegens de waarheid der aantijging opgeheven worden.

De wet heeft het onderscheid gemaakt tusschen aantijgingen tegen personen met een openbare hoedanigheid bekleed en aantijgingen tegen privaat personen, ten einde personen met openbare hoedanigheid aan gegronde kritiek steeds bloot te stellen en alzoo te beletten dat ambtenaren misbruik zouden maken van hun gezag.

11. — Maar voor het overige geldt het grondbeginsel, dat het privaat leven moet ommuurd blijven; het wordt met alle strengheid toegepast en daarom mag het bewijs van de aantijging bij eerroof nooit geleverd worden, zelfs niet met de toelating van het slachtoffer. (16)

12. — Hoewel feitelijk geen groot onderscheid bestaat tusschen laster en eerroof, toch heeft dit onderscheid een maatschappelijke en onmiskenbare draagwijdte en schijnt een strekking zich voor te doen om de uitdrukking «personen met openbare hoedanigheid» meer en meer uit te breiden.

De hoedanigheid van den beleedigde persoon, is dus het voornaamste criterium van het verschil tusschen laster en eerroof.

Inderdaad: de voorwaarde opdat een misdrijf «laster» weze, is, dat de beleedigde persoon ambtenaar zij, en daaruit vloeit logisch voort, dat de voorwaarde voor «eerroof» de omstandigheid is, dat de beleedigde persoon geen ambtenaar weze.

Dienvolgens, moet in elk geval de hoedanigheid

van openbaar ambtenaar of persoon met openbare hoedanigheid als een rechtskwestie aanzien worden die in de bevoegdheid valt van het Verbrekingshof. (17)

13. — Een opsomming van deze personen vinden wij namelijk in Nypels en Servais. (18)

In een algemeen zinnig noemt het Beroepshof van Parijs dragers of agenten van het gezag, degenen die door middel van of onmiddellijke afvaardiging een deel van het openbaar gezag uitoefenen of degenen die dezer bevelen doen uitvoeren. (19)

In art. 5 van het Dekreet op de Drukpers vinden wij «..... tegen elk persoon die met openbare opdracht handelt».

Deze uitdrukking kan in art. 447 SWB. vervangen worden door «..... personen met openbare hoedanigheid» omdat hier geen misverstand mogelijk is daar het immers gaat over feiten die op het ambt betrekking hebben. (20)

14. — In Afdeling 11 No 50, betreffende het «bewijs der aangetijgde feiten», bespreken wij uitvoerig de feiten, die niet de rechtstreeksche uitoefening van openbare ambten uitmaken, maar die nochtans in verband staan met deze uitoefening. Inderdaad, de moeilijkheid kan zich voordoen, te weten, of aantijgingen tegen een ambtenaar, hém persoonlijk of hém als ambtenaar aanbelangen: in geschillen dienaangaande zal de rechter van den grond der zaak soeverein oordeelingsvermogen hebben.

Een voorbeeld zal beter laten uitschijnen in welke mate de daden van een ambtenaar in verband staan met zijn privaat leven:

Een ambtenaar wil vooruitgang bekomen: in zijn aanvraag komen eerroovende aantijgingen voor tegen een ambtgenoot. Zullen deze buiten zijn ambt om, hoeven beschouwd te worden? Er werd beslist dat hij zodoend als privaat persoon handelde. (21)

Dit voorbeeld bewijst dat soms de gegevens heel kiesch zijn en met nauwkeurigheid dienen beoordeeld te worden.

Is een aantijging gericht, én op het privaat leven, én op het openbaar leven van een ambtenaar, dan mag deze, alleen de aantijgingen betreffende zijn privaat leven in acht nemen en klacht hiervoor neerleggen. Dit, behoudens natuurlijk de mogelijke gevallen van onverdeelbaarheid. (22).

Art. 447, 3 is een bepaling van openbare orde: hierin schuilt inderdaad juist de bedoeling van den wetgever: eerroof is strikt persoonlijk, laster heeft een uitgesproken maatschappelijk karakter. (23)

Afdeling II. — Gemeenschappelijke constitutieve elementen van de wanbedrijven «laster» en «eerroof»

A. — Het kwaadwillig inzicht.

§ 1. De Fransche Strafwet van 1810. Kortbondig overzicht van de evolutie van het begrip «kwaadwillig inzicht».

15. — Het kwaadwillig inzicht was in de Strafwet van 1810 niet vereischt. In de Strafwet van 1819 was ook geen sprake van kwaadwilligheid,

omdat men meende dat noodzakelijkerwijze kwaadwillig inzicht moet bestaan en dat bijgevolg dit begrip impliciet in den tekst was begrepen.

Later heeft men echter — o.i. terecht — geoordeeld, dat de bedoeling der wetgevers diende aangeduid te worden ten einde de draagwijdte der vervolging te beperken: het woord «kwaadwillig» werd dus expliciet in den tekst gevoegd van het Strafwetboek van 1867, waar wij het trouwens in verschillende artikelen terugvinden, alsook in het Dekreet op de drukpers. Het begrip heeft een immer indertische beteekenis en duidt op het «animus iniuriandi». (24)

16. — De laatste rechtspraak schijnt het begrip «kwaadwillig inzicht» niet al te eng op te vatten: uitlatingen van een volksvertegenwoordiger tegenover een ander tijdens de vergadering van een politieke groep uitgesproken, kunnen enkel een misdrijf wezen, wanneer er kwaadwillig inzicht, slechte wil of zelfs schuldige lichtzinnigheid bestaat. (25)

Men schijnt hier meer gelet te hebben op het feit, dat door zekere uitlatingen schade wordt veroorzaakt, dan wel op het animus iniuriandi in den geest van den beleediger.

§ 2. Fransche en Belgische opvatting van het bewijs der kwaadwilligheid.

17. — Uit een arrest van een Fransch Beroepshof zou men kunnen veronderstellen, dat de kwaadwillige bedoeling altijd vermoedelijk bestaat, en dat den betichte den bewijslast dient opgelegd, dat hij zonder beleedigend inzicht heeft gehandeld. (26) Het valt ons moeilijk deze opvatting met het strafrechtterlijk principieel: «le dol ne se présume pas» te laten overeenstemmen. Zij is o.i. dan ook onaanneemlijk.

In België zal het Openbaar Ministerie het «animus iniuriandi» moeten bewijzen, wijl de lasteraar natuurlijk het recht heeft het tegenbewijs te leveren.

Nu gebeurt het wel, dat uitdrukkingen van zulken aard zijn, dat het kwaadwillig inzicht ervan spontaan tot uiting komt en dat niemand eraan zou denken den lasteraar vrij te pleiten van kwaadwillige bedoelingen. (27) «Wat laster en eerroof aangaat» — zegt ons een vonnis — (28) «staat het kwaadwillig inzicht vast door het feit alleen dat iemand wist dat de aantijging welke hij deed, de eer van zijn slachtoffer aanrandde».

18. — Dit begrip heeft zijn toepassing gevonden in een vonnis van de politierechtbank van Saint-Hubert: de rechter moest oordeelen of de herhaalde kreten van «à bas la calotte» tegelijkertijd uitgeroepen als «à bas...» een bepaald persoon en voor dezes woning, alleen de uiting zijn van een politieke opinie of als beleedigende uitdrukking voor dien persoon gelden.

De Rechtbank heeft geoordeeld dat in deze omstandigheden de bedoeling om te beleedigen voldoende klaar was (32).

Wanneer de rechter in zijn vonnis vermeldt: tegen een bepaald persoon werden bepaalde aantijgingen gedaan met kwaadwilligheid, dan is dat voldoende.

Uitdrukkelijk moet niet worden gezegd, dat het «animus iniuriandi» aanwezig was. (30).

Maar het kan anderzijds gebeuren dat de dader eerlijke bedoelingen kan aantoonen of een eerlijk inzicht, dat hem voor vervolging vrijwaren zou.

Zoo bestaat er geen kwaadwillig inzicht in geval b. v. een gemeenteraadslid een kandidaat-schepen verwijt voor den vijand te hebben gewerkt. Inderdaad, het gaat hier om het algemeen belang en niet om een persoonlijke daad van kwade trouw. (29)

Het Belgisch Verbrekingshof heeft bepaald, dat de rechter van den grond der zaak soeverein zal oordeelen over het beleedigend karakter van een geschrift. (31)

B. — Aantijging van een bepaald feit.

§ 1. Beteekenis van «Bepaald Feit».

19. — Door bepaald feit dient verstaan: een betreffende personen geuite omstandigheid, waarvan de waarheid of de valsheid het voorwerp kan uitmaken van een rechtstreeksch bewijs en van een tegenbewijs.

Wij verduidelijken bij middel van enkele voorbeelden:

Van iemand zeggen, dat hij laf is, beteekent niet hem een bepaald feit ten laste leggen.

Bewijs en tegenbewijs zijn hier juridisch uitgesloten.

Van iemand zeggen, dat hij een som geld gestolen heeft, is zonder twijfel dien persoon een bepaald feit ten laste leggen.

De hier aangehaalde voorbeelden zijn natuurlijk grensgevallen, zij geven dan ook geen aanleiding tot moeilijkheden. In werkelijkheid echter zullen de moeilijkheden dikwijls oprijzen, voortvloeiend uit de komplekse betrekkingen van de huidige samenleving. Bij voorbeeld:

Iemand het verwijt toesturen dat hij «een» geschrift heeft vervalscht, zonder er bij te voegen waarin die vervalsching heeft bestaan en zonder nadere toelichting, beteekent niet noodzakelijk dien persoon een voldoende gekwalificeerd feit ten laste leggen om het tegenbewijs toe te laten. De rechter van den grond der zaak mag in dit geval weigeren het bewijs toe te laten: het feit is niet «bepaald». (33) Anderzijds werd als eerroof beschouwd door de rechtspraak, het feit zich tot iemand te wenden met de woorden: «gij zijt een dief, overal waar gij waart hebt gij de faam van dief verworven, ik zal dit bewijzen als gij wilt.» (34)

20. — De bespreking van «den vorm der aantijging» zal ons verder de mogelijkheid bieden de moeilijkheid nog duidelijker te doen uitschijnen, doch een o.i. twijfelachtig geval halen wij nog aan: In een dagblad wordt volgende kennisgeving gesteld: «... M. M. X., lichten hun cliënteel in dat M. Y. om ernstige redenen geen deel meer uitmaakt van het personeel».

In deze woorden is de aantijging van aard om den bedoelden persoon als gediskrediteerd te laten doorgaan; ook heeft het Fransche Verbrekingshof dit feit gestraft als zijnde «eerroof». (35).

Merken wij terloops op, dat het «bepaald feit» van aard moet wezen om de eer te krenken of aan de openbare verachting bloot te stellen, zooals wij verder zullen aantoonen.

§ 2. De Vorm van aantijging (van een «bepaald feit»).

21. — Iemand iets ten laste leggen kan op menigvuldige manieren en in verschillende vormen gebeuren. Enkel zullen wij er de voornaamste van bestudeeren.

22. — a) De bevestiging: dit is de eenvoudigste vorm, die tot weinig dubbelzinnigheden leidt. Vb. Gij hebt een persoon vermoord!

23. — b) De hypothetische vorm: een aantijging in hypothetischen vorm (voor verscheidene personen uitgesproken en van aard om iemands faam aan te randen), kan ook de voor laster vereischte elementen van kwaadwilligheid, in zich houden, zegt een vonnis van de Politierechtbank van Beauraing. (36).

Nochtans doen zich moeilijkheden voor: Vb. «Heeft X. zooiets gedaan, dan is hij de rechtstreekse oorzaak van den dood zijner moeder.»

Hebben wij hier te doen met eerroof?

Volgens Chasson wijst de hypothetische vorm op het subtiële onderscheid tusschen «aanwrijving» en «aantijging». (37). Inderdaad moeten wij doen opmerken, dat «aanwrijving» een sterkere uitdrukking is dan «aantijging». Wanneer een ten laste legging in hypothetischen vorm geschiedt, dan zouden wij slechts staan — steeds volgens Chasson — voor een «aantijging» en dit ware onvoldoende. Is deze zienswijze waar, dan is een aantijging, in den vorm van een veronderstelling gedaan, in België niet strafbaar.

24. — Wij kunnen deze opvatting bezwaarlijk deelen: zou aan de bestraffing ontsnappen, de lasteraar die sluw genoeg is, om zijn aantijging het kleed der veronderstelling te geven of vormvoorzorgmaatregelen te nemen, om zijn aantijging met een bevestiging gelijk te stellen.

Inderdaad: wanneer b.v. volgende woorden worden uitgesproken: «Als Mr. A. ginder is geweest, dan heeft hij die som gelds gestolen», zal het dikwijls gemakkelijk vallen te onderzoeken of A. werkelijk ginder is geweest, en, dan wordt meteen, de veronderstelling een ondubbelzinnige aantijging.

25. — c) Toekomstig feit: het Beroepshof van Brussel neemt o.i. terecht, aan, dat geen sprake kan zijn van laster of eerroof als men het bepaald feit voorstelt als zich kunnend voltrekken in de toekomst. (38)

Hoewel van ouden datum, halen wij toch dit arrest aan, omdat het een klaar en eenvoudig voorbeeld geeft van ten laste legging van een toekomstig feit. Een bepaald persoon had inderdaad in aanwezigheid van anderen, en zich tot één dezer wendend gezegd: «Gij zult binnen het jaar failliet gaan».

Ander voorbeeld: M. X. is in staat een valschen eed af te leggen.

26. — d) Onmogelijk feit:

Wij meenen dat een aanranding der eer enkel zou kunnen bestaan in dit geval, wanneer het feit

als mogelijk voorkomt bij een deel der bevolking — hoe klein dit deel ook weze.

Hier komt dus het begrip voor, van de relativiteit der aantijging in betrekking met den mogelijken indruk op derden. Desaangaande kan moeilijk een beslissend criterium worden geleverd; o.i. zal de rechter moeten rekening houden met het gebrek aan noodige voorlichting dat op vele gebieden heerscht. (39)

27. — e) Vermoeden :

De uiting van een vermoeden ten laste van iemand kan ongetwijfeld een aanranding uitmaken van de eer van dezen persoon. Toch wordt door de ten laste legging in een vermoedenden vorm niet noodzakelijk uitgesloten dat de aantijging een bepaald feit weze ?

Herhalen wij, hier de bepaling, welke wij gaven aan *bepaald feit* :

« Bepaald feit is de betreffende personen geuite » omstandigheid, waarvan de waarheid of de valscheid het voorwerp kan uitmaken van een » rechtstreeks bewijs en van een tegenbewijs ».

Uit deze definitie blijkt duidelijk, wat de rechtsleer en de rechtspraak bevestigen, te weten, dat bij middel van een vermoeden nooit een bepaald feit kan worden ten laste gelegd. (40)

28. — f) Vragende vorm :

Worden de aantijgingen in vragenden vorm gedaan, dan blijven zij nochtans strafbaar daar het een gewone doenwijze is bij stoutmoedige en kwaadwillige bevestigingen, (41) die trouwens kunnen laten uitschijnen hoe de dader voorzorgen heeft genomen om aan de gevolgen van zijn misdrijf te ontsnappen.

29. — g) Geschriften, prenten of zinnebeelden :

Niets laat ons toe de vormen van aantijging te verwerpen, indien zij het doel kunnen bereiken dat door de wet verboden of gestraft wordt. Talrijke voorbeelden zijn nochtans niet te vinden: door de Politie-rechtbank van Gedinne werd gevonnisd, dat de aantijging uitmaakt van een bepaald feit, door zinnebeelden, het feit, dat zekere personen voor de deur van een jachtwachter een dooden hond leggen met een schrift er bij; «daad van een jachtwachter». (42).

§ 3. Rol van het Begrip «Bepaald Feit» in 't juridisch onderscheid tusschen «eerroof» «laster» en «belediging».

30. — Vooraf stelt zich hier een vraag: waarom wordt bij laster en eerroof de ten laste-legging geëischt van een «bepaald feit»? Ethisch zal een bepaald feit ten laste gelegd van een persoon, steeds meer kwetsen en schade berokkenen dan vage, twijfelachtige uitingen.

Juridisch volgt daaruit, dat aantijgingen van een bepaald feit anders zullen beoordeeld worden dan beweringen die in het vage blijven, alhoewel zij eveneens de eer van een persoon kunnen aanranden.

Dit verklaart, we hebben er reeds meermalen op gewezen, waarom de juridische bescherming van de in deze studie behandelde begrippen, steeds betrekkelijk blijven moet.

31. — Een ander geval uit hetgene wij reeds zegden is, dat het «bepaald feit» steeds precies en

duidelijk moet aangegeven zijn, (43) en aan al de vereischten van onze definitie moet voldoen.

Zonder de aantijging van een bepaald feit zal nooit sprake wezen van eerroof of laster. Dit begrip is dus volstrekt afbakenend in het onderscheid laster en eerroof enerzijds, belediging anderzijds. Inderdaad zegt art. 448. SW. :

«Al wie iemand, hetzij door daden, hetzij door geschriften, prenten of zinnebeelden in een van de bij artikel 444 aangeduide omstandigheden beledigt, wordt gestraft met.....».

Beledigingen in den zin van art. 448 SWB. zijn dus b.v. volgende uitdrukkingen: «Je bent een dief, een moordenaar,..... enz.» zonder deze woorden door bepaalde feiten te staven. Werkelijk zijn die uitingen niet vatbaar voor bewijs en tegenbewijs en kunnen dien volgens niet als bepaalde feiten aanzien worden.

32. — Het begrip «bepaald feit» scheidt dus «laster» en «eerroof» van «belediging», en anderzijds zal het ons toelaten een lijn te trekken tusschen «laster» en «eerroof». Inderdaad weten wij reeds welk het onderscheid is tusschen laster en eerroof. Bij gevolg weten wij, dat het «bepaald feit» op zichzelf zal aangeven of een feit tot een ambtenaar is gericht in de uitoefening van zijn functies of tot een privaat persoon.

Vb. Van een vrouw zeggen, dat ze een natuurlijk kind heeft: eerroof. (De aantijging is gericht op het privaat leven).

Een ten-lastellegging is gericht op het openbaar leven van een ambtenaar: laster. (Vb. een ambtenaar betichten van opzettelijke nalatigheid in de waarneming van zijn ambt).

Het ten laste gelegde bepaald feit kan een misdrijf zijn, maar het kan eveneens een feit wezen, dat aanleiding geeft tot een tuchtstraf vanwege de overheid van den ambtenaar.

In dit geval zal de vordering wegens laster of lasterlijke aangifte ondergeschikt zijn aan twee besluiten, het eene van de rechterlijke overheid, het andere van de tuchtstrafoverheid indien, wel te verstaan die vordering op de geheelheid van de tenlaste gelegde feiten draagt. Splitsing dezer feiten ten overstaan der vordering is evenwel steeds toegelaten. (44)

33. — Is een aantijging van een bepaald feit gericht én op het privaat leven van den ambtenaar, én op het openbaar leven, dan mag deze, tenzij in geval van onscheidbaarheid, alleen de aantijgingen betreffende zijn privaat leven opnemen en klacht hiervoor neerleggen. (45)

Hierop komen we trouwens nog terug. Thans kunnen we echter reeds zeggen, dat het begrip «bepaald feit» een welomlijnde beteekenis heeft en dat het een groote rol speelt bij het juridisch begrenzen van de begrippen «laster», «eerroof» en «belediging».

C. — Aanleiding dezer aantijging tot het krenken der eer of het blootstellen aan de openbare verachting.

34. — Er is geen sprake van misdrijf voor de

feiten, welke behandeld worden in het Strafwetboek, art. 443 tot en met 452, wanneer de eer van een persoon niet wordt gekrenkt of wanneer hij niet aan de openbare verachting wordt blootgesteld.

Dit nieuw element zou ons vast groote diensten kunnen bewijzen als het er om gaat, de grenslijn te zoeken, waar en wanneer juist iemands eer of faam worden aangerand. Het is ons echter opgevallen, dat het begrip «eer» zoo elastisch is, dat zelfs moralisten het bezwaarlijk vinden er een juiste begripsomschrijving van te geven. (46)

Dat de «eer» volgens de eenen wat anders beteekent dan volgens de anderen, is klaarblijkelijk: het begrip verschilt naar stand, beroep, godsdienstige overtuiging, enz. Een werkmans, een burger, een militair, een katholiek, een athëist, zij allen, zullen er zich een afzonderlijk en verschillend beeld van vormen.

35. — Zoo valt het sterk te betwijfelen, of thans in België een persoon zijn eer veil zou achten door het feit, dat hij een ander bij een tweegevecht gedood zou hebben.

Wij doen hierbij opmerken, dat de wettelijke eisch van het kwaadwillig inzicht ons wel wat verder helpt, doch wij meenen te mogen beweren, dat hetzelfde scheldwoord of dezelfde aantijging een groot verschil van beteekenis krijgen zal, volgens den socialen stand van een persoon, zijn gegronde of zelfs overdreven opvatting van zijn maatschappelijke waarde.

Ook is het begrip der openbare verachting veranderlijk. In zekere perioden heerscht een algemeene onverschilligheid ten opzichte van de levenswijze der menschen. Op andere tijdstippen en bij sommige volkeren, bestaat er ten opzichte van wat toegelaten is of niet een zeer bijzondere prikkelbaarheid, waaruit stellig kan spruiten dat men door zeer onschuldige aantijgingen aan de openbare verachting wordt blootgesteld.

Hier is dus ook de betrekkelijkheid het grondbeginsel.

D. — Openbaarheid.

§ 1. Beteekenis der openbaarheid, vroeger en thans.

36. — In vroegere wetgevingen (47) werd de openbaarheid niet als constitutief element van de hier bestudeerde misdrijven beschouwd. Zij werd toenmaals slechts opgevat als verzwarende omstandigheid.

Deze opvatting werd nog in 1867 in de Kamer van Volksvertegenwoordigers verdedigd, doch de Senaat oordeelde er anders over en openbaarheid werd als constitutief element aangenomen, zooals zij het reeds sedert 1810 was.

In de Memorie van Toelichting van 1867 werd gezegd: «De openbaarmaking is geen wezenlijk bestanddeel, geen constitutief element van laster» of belediging, het is slechts een verzwarende omstandigheid, die de straf beïnvloeden zal». Daarbij maakte de Kamer onderscheid in drie categorieën naarmate de mindere of meerdere graad van openbaarheid. In den Senaat bracht den heer Forgeur verslag voor in den anderen zin; zijn stelsel

werd in het Strafwetboek opgenomen en de openbaarheid werd alsdan wezenlijk een constitutief bestanddeel van laster, eerroof, belediging (uitgenomen voor de belediging voorzien door art. 561 en kwaadwillige ruchtbaarmaking. (48).

* * *

§ 2. Aard der Openbaarheid.

37. — Picard zegt hieromtrent: «Mais, remarquons-le, qu'il s'agisse de propos tenus dans des lieux ou réunions publics, dans des lieux non publics..... le législateur exige toujours une publicité réelle, effective, la seule, dit M. Limelette (Code pénal appliqué, bl. 228), qui puisse causer un véritable préjudice par la propagation des propos incriminés.» (49).

Ter voorwaarden dezer openbaarheid zijn deze in art. 448 SWB. opgesomd. Verder bespreken wij punt voor punt dit artikel, maar in alle gevallen zal steeds de openbaarheid volgende karaktertrekken moeten vertoonen: werkelijk, ter zake, onmiddellijk. (50).

38. — Thans stelt zich volgende vraag: wat gebeurt er, indien de openbaarheid niet van den vereischten aard is? M. a. w., indien een kwaadwillige aantijging van een bepaald feit, dat de aanranding der eer of van den goeden naam van een persoon beteekent, plaats heeft buiten de gevallen door art. 444 SWB. voorzien, wat gebeurt er dan?

Het Verbrekingshof vindt in de bewoordingen van art. 561 7° de mogelijkheid deze daden als eenvoudige belediging te straffen. (51). Men zou er kunnen van afleiden dat de aard der openbaarheid wel degelijk een invloed heeft op de zwaarte der straf, deze zelf beperkt zijnde door de omschrijving van het misdrijf, en dat alzoo, in onze wetgeving een begrip is overgebleven van de besprekingen in de Kamer, waar men in de openbaarheid een verzwarende omstandigheid wilde zien. Maar de wet straft niet enkel den uitvinder van de aantijging, doch ook dengene, die ze kwaadwillig in het openbaar herhaalt, (52) en dienvolgens, is de openbaarheid werkelijk als constitutief element in acht te nemen.

Deze laatste opvatting wordt trouwens volledig gestaafd door art 451 SWB., dat uitdrukkelijk zegt: «Niemand kan als grond van rechtvaardiging of verschooning aanvoeren, dat de geschriften, drukwerken, prenten of zinnebeelden, die het voorwerp van de vervolging uitmaken, slechts de weergave zijn, van in België of in het buitenland verschenen uitgaven».

§ 3. Voorwaarden der Openbaarheid.

39. — Een woord toelichting moet gegeven worden omtrent art. 444 SWB. waarin de voorwaarden der openbaarheid zijn opgesomd.

Art. 444 SWB. zegt in extenso:

« De schuldige wordt gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en met geldboete van zes en twintig frank tot tweehonderd frank, wanneer de aantijging geschiedt: » Hetzij in openbare bijeenkomsten of plaatsen; » Hetzij in tegenwoordigheid van verschillende

- » personen, in een plaats die niet openbaar is maar toegankelijk voor een zeker aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken ;
- » Hetzij in welke plaats ook, in tegenwoordigheid van den beleedigde en voor getuigen ;
- » Hetzij door al of niet gedrukte geschriften, door prenten of zinnebeelden, die aangeslagen, verspreid of verkocht, te koop of openlijk ten toon gesteld worden ;
- » Hetzij eindelijk door geschriften, die niet openbaar gemaakt, doch aan verschillende personen toegezonden of medegedeeld worden».

40. — Alvorens al die gevallen te ontleden, dient onderzocht of de openbaarheid als «mogelijkheid» kan worden beschouwd, zooals in het misdrijf «zedenschennis» ?

Het Verslag der Kamercommissie zegt :

- «Er valt op te merken, dat als het gaat om uitlatingen in openbare bijeenkomsten of plaatsen, het wezenlijke is, dat de uitdrukkingen geuit zijn om door de aanwezigen gehoord te worden.»

Hieruit zou men kunnen afleiden, dat de openbaarheid slechts geldt, wanneer vastgesteld is, dat inderdaad getuigen de uitlatingen hebben «gehoord».

Nochtans blijkt uit sommige beslissingen (53), dat de mogelijkheid, gehoord of gelezen te worden door meerdere personen, als openbaarheid wordt beschouwd, zoodat wij hier een evenwijdige lijn zouden vinden met de openbaarheid in de «zedenschennis». Voegen wij hier echter onmiddellijk bij, dat voor de misdrijven in het bestek dezer studie vallend, geen wettelijke zekerheid bestaat.

Ontleden wij nu, de verscheidene voorwaarden door art. 444 SWB. voorzien :

a) Openbaarmaking door mondelinge aantijgingen.

41. — 1o) in openbare bijeenkomsten of plaatsen.

Die uitdrukking voorziet twee gevallen : In het eerste geval, slaat de idee van den wettekst op de plaats waar de uiting gebeurt. Die plaats is openbaar, zoodus, voor iedereen toegankelijk. Vb. Een straat, een plein, enz.

In het tweede geval slaat de idee op de menschen, die door hun bijeenkomst de openbaarheid scheppen, in plaatsen waar anders geen openbaarheid zou bestaan, om reden die plaatsen een bijzondere bestemming hebben : Vb. herbergen, kerken, muzea, bibliotheken, enz. (54).

Zoo zal een gesprek op dergelijke plaatsen gehouden, tusschen twee personen en zoo, dat het publiek werkelijk niet kan weten wat gezegd werd, niet voldoen aan de voorwaarden der openbaarheid.

42. — 2o.) Plaatsen niet openbaar, doch toegankelijk voor een aantal personen.

Hier geldt het kringen, vereenigingen, casino's, enz.

Het criterium is hier de *mogelijkheid* voor iedereen toegang tot deze plaatsen te bekomen mits eventuele formaliteiten of voorwaarden.

43. — 3o) In tegenwoordigheid van beleedigde en voor getuigen op gelijk welke plaats.

De vorige voorwaarden veronderstellen dat de

beleedigde persoon niet tegenwoordig zou zijn. Van daar de reden der strenge publiciteitsvoorwaarden van de *plaats* van het misdrijf, alsmede den eisch van gehoor door getuigen.

Is de beleedigde persoon tegenwoordig, dan bestaat het misdrijf zoodra getuigen de aantijgingen hebben gehoord.

Een vrouw roept iemand iets door een open raam toe : hier geldt art. 444, al. 3, indien er getuigen in de straat aanwezig zijn. (55). Zijn er geen voorbijgangers, stelt zich natuurlijk de vraag van de latente openbaarheid. (Zie hierboven voorwaarden der openbaarheid).

Voor 444,3 wordt in het Verslag der Kamercommissie met nadruk gewezen op het gevaar van het tweegevecht. (56).

De uitdrukking «in tegenwoordigheid van beleedigde en voor getuigen» laat nochtans een veiligheidsklep voor zekere gevallen : een aantijging in een privaat salon gedaan, zou niet onder toepassing van artikel 444 vallen (57) indien de beleedigde niet tegenwoordig is. Er zijn dus plaatsen, waar de beleedigde moet aanwezig zijn, eer een misdrijf gepleegd wordt. Een gaping doet zich hier alleszins voor en wij meenen, met Laurent afkeurend op dien toestand te mogen wijzen. (58).

b) Openbaarmaking door niet-mondelinge aantijgingen.

44. — De misdrijven, laster en eerroof kunnen ook schriftelijk gebeuren, maar worden dan aan andere voorwaarden onderworpen die het openbaar karakter van de aantijging moeten laten uitschijnen.

45. — 1o) Al of niet gedrukte geschriften, prenten of zinnebeelden, die aangeslagen, verspreid of verkocht, te koop of openlijk ten toon gesteld worden. Uit de voorbereidende werkzaamheden blijkt, dat de openbaarheid van het geschrift nooit door het karakter zelf ervan wordt aangegeven : in de Strafwet van 1810 meende men, dat het voldoende was dat een geschrift een openbare authentieke akte ware. Thans is noodig dat het geschrift op een van de in art. 444, par. 5 aangeduide wijzen openbaar gemaakt worde. (59)

Het is niet noodzakelijk, dat de verkoop of het verspreiden openbaar zouden geschied zijn.

Al of niet gedrukte geschriften, zegt de Wet. Vanzelfsprekend is in beide gevallen openbaarheid mogelijk. Ook met de hand geschreven of met de schrijfmachine getypte geschriften kunnen aangeslagen, verspreid en verkocht worden of te koop of openlijk ten toon gespreid.

Wat de prenten of zinnebeelden betreft, ook dit zal zeer breed moeten worden opgevat : zoowel drukwerk als een gravure, een steenplaatdruk, een foto, een schets met de hand zullen hier in aanmerking komen.

Het is voldoende dat één enkel geschrift aan één enkel persoon medegedeeld werd om «verspreid» te zijn.

«Te koop of openlijk ten toon gesteld», dit is in elk geval een vast punt, vermits in die gevallen de openbaarheid uit het feit zelf voortvloeit, onverschil-

lig of dit feit al dan niet publiek plaats vond.

Een geheime verkoop zal nochtans aan de vereischte openbaarheidsvoorwaarden voldoen.

46. — 2o) Geschriften die niet openbaar gemaakt doch aan verscheidene personen toegezonden of medegedeeld worden.

De lasteraar zelf of een persoon die dezes wil voortzet, moet de toezending of mededeeling doen.

Welke beteekenis hoeven we te hechten aan de bewoordingen «verscheidene personen»?

Het aantal is onbepaald, doch in de Memorie van Toelichting vinden wij: «De rechter zal oordeelen naar de omstandigheden. In algemeenen » regel bestaat het misdrijf, als het geschrift aan » drie personen gericht was. Twee personen zijn » evenwel voldoende, als deze, dank zij hunne be- » trekkingen, gemakkelijk de aantijgingen konden » verspreiden.» (60).

Het gaat hier echter veeleer om een feitenkwestie dan wel om een juridisch probleem.

47. — Zoo zal b. v. een open postkaart het vereische karakter van openbaarheid hebben. Nadat onze Rechtspraak lang getwijfeld had, heeft het Verbrekingshof deze stelling bekrachtigd. (61).

Dit standpunt is o.i. het juiste, daar het beroepsgeheim der bedienden niet belet dat de werkelijke voorwaarden van het misdrijf zouden bestaan, vermits verscheidene hunner de open postkaart hebben moeten behandelen en kunnen lezen, dus is onbescheidenheid niet uitgesloten. Door zulke praktijken niet te straffen, geeft men den lasteraars een middel om ongestraft hunne beledigingen te verspreiden.

Het gaat immers niet op, te zoeken of de postbeambten wettelijk het geschrift mochten of konden lezen, het is voldoende, dat zij in feite de mogelijkheid daartoe bezaten.

Dezelfde stelregel geldt voor het telegram.

Wij meenen, dat de bedoeling van den wettekst duidelijk is: als een eerroovend geschrift niet openbaar is gemaakt, zoo kan het strafbaar karakter slechts ontstaan, als het geschrift aan zekere personen werd «toegezonden» of «medegedeeld».

Het zal dan ook geen belang hebben, of dit geschrift al dan niet werd ondertekend. (62).

48. — Merken wij hierbij nog op, dat een leemte zich in art. 444 par. 6 voordoet: er wordt enkel in geschreven «... geschriften...»

De vraag zou dan kunnen oprijzen: quid, indien de aantijging geschiedt door prenten of zinnebeelden, die niet openbaar gemaakt, doch aan verschillende personen toegezonden of medegedeeld worden?

De voorbereidende werken blijven hierover stom.

Wij meenen nochtans, dat de rechter, analogisch redeneerend, wél rekening zou moeten houden met op deze wijze gedane aantijgingen.

«Toegezonden of medegedeeld» zegt art. 444 p. 6.

Dit alternatief was door de Kamer in twee onderscheiden beschikkingen geformuleerd. De Senaat bundelde beide mogelijkheden in één paragraaf.

49. — Bedoelt de wetgever door «toezenden»

alleen zendingen per post? Wij meenen van niet. Het geldt hier om het even welke zending.

Eens te meer kunnen wij hier wijzen op de latente openbaarheid, welke de gansche stof der bestudeerde misdrijven beheerscht, wanneer wij denken aan een bijzonder geval dat zich zou kunnen voordoen: Een persoon schrijft persoonlijk een open kaart of bericht en steekt dit zelf in de brievenbus van den geadresseerde. Moesten op die kaart of in dat bericht kwaadwillige aantijgingen staan, dan zou, naar onze meening, die persoon strafbaar wezen, vermits hij immers niet weet, in wiens handen het geschrift vallen zal.

50. — Ook in het geval der «mededeeling» is er een moeilijkheid: veronderstellen wij, dat er kwaad opzet was bij het vervaardigen van geschriften, doch dat er geen kwaad inzicht bestond wat aangaat de mededeeling. Hoe zal in dit geval de toestand zich voordoen?

Alleszins zal hier moeten rekening gehouden worden met de feitelijke omstandigheden, doch er zal ongetwijfeld een vermoeden rusten op den opsteller van het geschrift, vermits, na het opstellen deze wel wist dat het slechts van een zeer geringe nalatigheid van hem afhing, opdat het geschrift zou worden medegedeeld aan zekere personen. Er zou inderdaad zeer gemakkelijk een middel kunnen gevonden worden tot rechtsonthuiking op deze manier.

51. — Veronderstellen wij nog een geval, waarbij verschillende geschriften met denzelfden inhoud aan meerdere personen zouden toegezonden worden, met telkens de vermelding «persoonlijk» of «confidentieel».

De beschikking van art. 444 par. 6 staat niet in het Fransch Strafwetboek.

Bij gevolg zal in Frankrijk een dergelijk geschrift, op die wijze toegezonden of medegedeeld, niet strafbaar zijn. In België echter wel. (63).

4. — Openbaarheid en bevoegdheid van de Rechtbank.

52. — In principie is de Boetstraffelijke rechtbank bevoegd om over de hier bestudeerde misdrijven te oordeelen. Nochtans heeft de wijze waarop de beledigingen of de aantijgingen openbaar gemaakt worden, invloed op de bevoegdheid der rechtbanken ratione materiae.

Zoo zullen aantijgingen in de pers gedaan, of bij middel der drukpers openbaar gemaakt als drukpersmisdrijf worden beschouwd en de jury zal bevoegd zijn hierover te oordeelen. (64).

Gebeuren de aantijgingen buiten de voorwaarden van hoofdstuk V. Titel VIII, boek II en voornamelijk art. 444 van het SWB. dan is het feit volgens art. 561, 7o een overtreding en valt het in de bevoegdheid van den Politierichter. (65).

Anderzijds zal de plaats waar een aantijging openbaar wordt gemaakt, invloed hebben op de bevoegdheid der rechtbanken ratione loci.

Deze vraagstukken zullen verder uitvoerig behandeld worden.

HOOFDSTUK II. — De lasterlijke aangifte en de lasterlijke aantijgingen tegen een ondergeschikte.

I. — Bepaling en onderscheid tusschen laster, lasterlijke aangifte en lasterlijke aantijging tegen een ondergeschikte.

53. — De aangifte is een kennisgeving aan de overheid of bij het gerecht van een of ander feit.

Voegt zich bij een aangifte het element «animus iniuriandi», dan wordt ze als «lasterlijk» gekwalificeerd. Het «animus iniuriandi» in deze gevallen, zal steeds een bepaald «animus iniuriandi» impliceren; degene die een lasterlijke aangifte doet, wil schade berokkenen: hij denkt, in de meeste gevallen aan een straf, die voor zijn slachtoffer het gevolg zal wezen van deze aangifte en aan al de andere noodlottige gevolgen welke veroordeelingen met zich kunnen slepen. Het onderscheid tusschen laster en lasterlijke aangifte, meenen wij in de vijf volgende punten te kunnen vastleggen.

1. Laster is aan openbaarheidsvoorwaarden onderworpen; voor de lasterlijke aangifte zijn echter de voorwaarden van art. 445 SWB., welke wij bestudeeren zonder belang.

2. Lasterlijke aangifte moet steeds schriftelijk geschieden. Laster heelemaal niet.

3. De aangifte wordt steeds aan de overheid gedaan zoowel door een rechtstreeksche als door een onrechtstreeksche daad van den aangever zelf. (66).

Voor laster is een openbaarmaking in zekere voorwaarden voldoende.

4. In de aantijging zelf bestaat een onderscheid, zooals wij verder in dit hoofdstuk uiteen zetten. Dit verschil ligt vooral in het feit, dat bij laster enkel het beleedigend inzicht geldt, wijl hier iemand ten onrechte zal gestraft worden en de nadruk dus valt op het «animus nocendi».

5. Bij laster moet de betichte de waarheid der feiten bewijzen, bij lasterlijke aangifte moet het Openbaar Ministerie het bewijs leveren van het lasterlijk karakter der aangifte. (67).

54. — Alhoewel beide misdrijven slechts variëten zijn van laster, verschillen zij er van en verschillen zij tevens onderling.

a) Art. 445 SWB. (al. 2) eischt niet de minste openbaarheid. Een schriftelijke aangifte bij de overheid met de ten-lastelagging van een bepaald feit, volstaat (68).

b) Dit geldt ook voor art. 445, al. 3, doch hier moeten we onmiddellijk bijvoegen, dat in dit geval de klacht moet gericht worden tot den hiërarchisch-bovengestelden overste.

De ware beteekenis van «ondergeschikte» is: een welomlijnde, wettelijke verhouding van bovengeschiktheid-onderdanigheid. Zoo zal bv. in de verhouding van vader tot minderjarige zoon, de zoon geen ondergeschikte kunnen genoemd worden. (69).

* * *

II. — Bestaansreden van deze wanbedrijven.

55. — Voor de openbare orde is het van zeer groot belang, dat de uitoefening van het recht om

klacht in te dienen of een aangifte te doen, verzekerd weze.

Voor de strafrechtsmachten beteekent dit recht een uitstekende hulp: zoo kunnen misdrijfplegers gevonden worden, die anders dikwijls aan de waakzaamheid der overheden zouden ontsnappen. In een vonnis, waarbij deze zienswijze eveneens verdedigd wordt, is verder bijgevoegd: «... de dader moet » gehandeld hebben met de overtuiging dat het » misdrijf bestond en de aangifte moet vrij zijn van stoutmoedigheid en lichtzinnigheid.» (70).

Maar Garçon die trouwens dezelfde meening is toegedaan drukt zich verder als volgt uit: «De » aangifte, t.t.z. de valsche aangifte, kwaadwillige » en opzettelijke kennisgeving, is een misdrijf; de » gene, die wetens en willens een onschuldige aan » geeft is een straf overwaard.» (71).

Juist omdat de vrijheid van aangifte dient behouden moet ook veel zorg aangewend worden om te beletten dat misbruiken zich zouden voordoen, waarbij al te zeer de eer en de goede naam het zouden kunnen ontgelden. (72).

* * *

III. — De lasterlijke aangifte en de getuigenis.

56. — Het groot verschil tusschen lasterlijke aangifte en getuigenis, ligt in het spontane karakter der aangifte en het opgelegd afleggen van de getuigenis.

Een oud arrest van het Verbrekingshof van Frankrijk drukt zich in volgende bewoordingen uit: «Opdat een aangifte lasterlijk weze, is het noodzakelijk, dat ze den uitslag zij van een vrije en » spontane wilsuitdrukking.» (73).

Dienvolgens zal er geen sprake zijn van lasterlijke aangifte, wanneer deze de uitoefening is van een erkend recht of een door de wet opgelegde taak, zooals de getuigenis.

Het weze nochtans opgemerkt, dat een getuige geen andere feiten mag aanhalen dan deze ter zake dienend ten laste van betichte of zelfs van een derde; die feiten moeten in betrekking staan met de zaak, waarvoor de betichte terecht staat of waarover aan getuige vragen werden gesteld. Om a priori de goede trouw van den getuige te kunnen veronderstellen, mogen die grenzen niet overtreden worden.

* * *

IV. — Wettelijk vereischte voorwaarden van het wanbedrijf van lasterlijke aangifte.

57. — Veel belang dient te worden gehecht aan de studie der werkelijke voorwaarden van de lasterlijke aangifte, omdat sommigen dezer ook belang hebben voor de andere misdrijven, welke wij bestudeeren: dit wordt trouwens telkens aangeduid.

Het wanbedrijf van lasterlijke aangifte moet aan vier voorwaarden voldoen:

1) Een aantijging.

58. — Voor de lasterlijke aangifte moet de aantijging aan zekere voorwaarden beantwoorden die zooals we reeds aanstipten, niet dezelfde zijn als deze van het wanbedrijf «laster». Art. 445 SWB.

zegt nergens welk de natuur is en het karakter der aantijging.

Een vraagstuk rijst hier dus op: zal de aantijging een wanbedrijf of een misdaad moeten betreffen of zal het voldoende wezen, dat een feit, waardoor de eer wordt aangerand, aanleiding geeft tot haat of misprijzen vanwege de medeburgers, opdat de aantijging onder toepassing van art. 445 valle?

Twee voorbeelden zullen het vraagstuk verduidelijken:

1. Aangifte doen dat iemand een moord zou bedreven hebben, wel wetend dat hij dit niet heeft gedaan en dus enkel handelend met «animus iniuriandi»: dit feit valt natuurlijk onder toepassing van art. 445.

2) In onze Strafwet is homosexualiteit niet gestraft. Nochtans worden deze daden door de openbare meening zeer gelaakt. Dan stelt zich het probleem of de aangifte door iemand gedaan en waar bij deze bevestigd, dat een bedoeld persoon zich aan homosexualiteit schuldig maakt, onder toepassing valt van art. 445.

59. — Wat zeggen Rechtspraak en rechtsleer hieromtrent?

Het Verbrekingshof beweert, dat de aantijging van een bepaalde daad, welke den dader aan strafrechtelijke vervolging bloot stelt, niet is vereischt (74).

Morin, Blanche, Nypels en Servais willen dat de lasterlijke aangifte uitgebreid worde tot feiten die enkel aanleiding zouden kunnen geven tot haat of misprijzen der medeburgers. (75).

Chauveau en Hélie meenen dat lasterlijke aangifte enkel bestaat wanneer een strafbaar gesteld feit aangegeven wordt. Zij beweren, dat de aangiften van een feit, dat aanleiding geeft tot haat of misprijzen, doch dat niet strafrechtelijk strafbaar is of niet aan tuchtstraf is onderworpen, niemand schaden zal. (76).

60. — Wij meenen dat voor lasterlijke aangifte het aangegeven feit niet noodzakelijk een strafbaar feit wezen moet. De theorie waarbij enkel strafbaar-gestelde feiten in aanmerking komen, lijkt ons gevaarlijk. Op die wijze inderdaad, zouden feiten, die zonder twijfel de eer van een persoon aanranden, kunnen aangegeven worden; ook kan geen voldoende controle worden uitgeoefend opdat de geadresseerden of derden, het stilzwijgen zouden bewaren. Terecht schijnt dan ook het Verbrekingshof deze zienswijze te aanvaarden. (77).

Uit die opvatting blijkt eveneens, hetgeen wij trouwens hooger reeds zegden (Hk. II, 1.) dat in «lasterlijke aangifte» het «animus nocendi» naast het «animus iniuriandi» aanwezig is. De lasterlijke aangifte van een feit, dat niet strafrechtelijk strafbaar is, kan immers toch een persoon discrediteeren.

2) Een aantijging tegen een bepaald persoon

61. — Het begrip «bepaald persoon» speelde een zeer groote rol bij de studie van laster en eerroof. Om strafbaar te zijn, moeten laster of eerroof gericht zijn tegen een bepaald persoon en melden dat bedoeld persoon de dader is van een gegeven feit.

Eerroof, zegden wij reeds, heeft slechts betrekking op het privaat leven der burgers, bij gevolg kunnen slechts de fysische personen in aanmerking komen. Moreele personen inderdaad hebben geen privaat leven.

Natuurlijk zijn fysische personen zeker in de uitdrukking «bepaalde personen» begrepen, voor wat laster en lasterlijke aangifte betreft. In de inleiding zegden wij dat de «eer» en de «goede naam» werden beschouwd als «juridisch goed». Bijgevolg zijn «eer» en «goede naam» deel van het patrimonium eener familie, en dienvolgens zal het overlijden van een persoon, slachtoffer van lasterlijke aangifte, de rechtsvordering niet doen ophouden. (78).

62. — Laster of lasterlijke aangifte kunnen echter ook gericht zijn tegen rechtspersonen, namelijk alle soorten van vennootschappen. (Voor laster moeten zij van openbaar nut zijn). Rechtbanken, Provincie- en Gemeenteraden, Universiteiten, Akademien, Handelskamers, Kerkfabrieken, enz. (79).

63. — Men mag zich nochtans de vraag stellen of naast de fysische en rechtspersonen de wet ook de moreele personen beschermt?

Titel VIII van het Strafwetboek, waarin wij het hoofdstuk der «Aanrandingen van de eer en den goeden naam van personen» vinden, laat niet uitschijnen dat «personen» hier in den breedten zin moet worden begrepen. Als men verder de misdrijven onderzoekt die behandeld worden in titel VIII, dan moet men toch toegeven dat zij allen aanrandingen zijn die maar alleen tegen fysische personen kunnen worden gepleegd!

Nochtans beveelt art. 446 SWB. de gelijkstelling van gestelde lichamen, die wij opgesomd vinden in Nypels' «Législation criminelle» (80), met privaat personen, en kan er dus geen twijfel bestaan aangaande de mogelijkheid, art. 445 toe te passen aan moreele personen.

64. — Wat de godsdienstgemeenschappen betreft, welke ook rechtspersoon kunnen zijn, zullen zij eveneens in aanmerking moeten komen, en onder toepassing vallen van art. 446. Alzoo heeft ook Laurent geoordeeld:

«De godsdienstgemeenschappen vallen onder toepassing van art. 446 als zij de burgerlijke persoonlijkheid genieten; is dit niet het geval, dan zullen alle leden afzonderlijk, ut singuli een geding kunnen inspannen wegens eerroof. (81).

65. — Welk is nu de bijzondere beteekenis van het woord «bepaald»?

Dient de naam van den persoon te worden genoemd, of is het voldoende, dat de aanduiding zoo weze, dat van twijfel zelfs niet meer kan worden gewaagd, bij voorbeeld het aanduiden van een persoon door insinueering, toespeling, onrechtstreekse aanduiding, zinspeling, enz.

De rechtspraak acht zulke wijze van aanduiden voldoende (82) en vermits zij geheel in de richting blijft, door de artikels der Strafwet aangegeven, meenen wij haar zienswijze volledig te kunnen deelen.

Bij de behandeling van het instellen der vordering zullen wij verder de gelegenheid hebben terug te

komen op het begrip «bepaald persoon», «persoon» en «gesteld lichaam».

3) Een valsch feit.

66. — In de misdrijven die wij hier bestudeeren heeft de wet altijd rekening moeten houden met het ethisch element, en nooit aan de rechtbanken opgelegd, te straffen wanneer er geen «animus iniuriandi» en «animus nocendi», bestaat.

Moest het blijken dat het zoogezegd slachtoffer van een aangifte werkelijk feiten heeft gepleegd die zouden kunnen aanleiding geven tot tucht- of rechterlijke bestraffing, dan is het uitgesloten dat de aangever zelf zou gestraft worden wegens de door hem bekend gemaakte aangelegenheden. Dit is o.i. vanzelfsprekend, en wordt door twee arresten van het Verbrekingshof ten overvloede bevestigd. (83).

Dezelfde opvatting geldt voor de lasterlijke aantijging tegen een ondergeschikte: de aantijging van een feit, dat waar bevonden wordt, en zelfs indien het gedaan is met «animus iniuriandi» valt niet onder toepassing van art. 445,3. (84).

67. — Dit alles schijnt ons zeer juist. Evenwel wordt deze opvatting betwist en het Verbrekingshof heeft in tegenovergestelden zin geoordeeld. (85).

Ons dunkt nochtans, dat bij lasterlijke aangifte, de vaststelling der valsheid van de feiten een prejudicieele vraag beteekent, die moet vooraf gaan aan de rechterlijke beslissing, terwijl bij lasterlijke aantijgingen tegen een ondergeschikte, de bestuurlijke overheid vooraf dient te oordeelen. (86).

Deze zienswijze kan als volgt gebillijkt worden: de vrijheid van aangifte is een onbetwistbaar recht. Iedereen heeft er voordeel bij, dat geen delikten ongestraft blijven. Bijgevolg zullen alle privaatspersonen de overheid moeten en, minstens «mogen» helpen in haar taak. De beteugeling van de aangiften, die juist bevonden worden, zou velen den moed ontnemen om aangiften te doen. In de rechtspraak staat dan ook het aangehaalde arrest van het Verbrekingshof alleen. (87).

Het Fransche Verbrekingshof heeft geoordeeld, dat het ten laste gelegde feit zelfs als het algemeen bekend is, toch aan het oordeel der correctioneële rechtbank moet onderworpen worden. (88).

Slechts in één enkel geval, meenen wij, kan een waar bevonden aangifte toch als lasterlijk worden beschouwd: namelijk in geval het bewezen wordt dat de aangever met *kwaadwillig inzicht* heeft gehandeld en hij zelf niet wist of het feit, dat hij aangaf, waar of niet was, zoodat slechts dank zij het onderzoek de waarheid aan het licht kon komen.

4) Kwaadwilligheid.

68. — In al de misdrijven die aanslagen op de eer en den goeden naam van personen uitmaken, moet opzet bestaan. Ook werd besloten, dat er zonder het inwendig bestanddeel «animus nocendi of injuriandi» geen misdrijf bestaat. (89).

5) Schriftelijke vorm.

69. — De lasterlijke aangifte en de lasterlijke aantijging tegen een ondergeschikte, moeten immer

schriftelijk gepleegd worden. Dit is een uitwendig bestanddeel van het misdrijf.

Zoo zal een aangifte, welke mondeling werd gedaan aan de Rijkswacht en waarvan proces-verbaal werd opgemaakt, niet kunnen in aanmerking komen voor toepassing van art. 445. (90).

Zekere modaliteiten kunnen zich voordoen:

a) Handschrift of drukwerk?

De Rechtspraak neemt aan dat elke schrijfwijze in aanmerking komt. (91).

b) Wie moet schrijven?

Als de aangever de aangifte eigenhandig opstelt en schrijft, is er geen moeilijkheid. Indien hij ze eigenhandig onderteekent en als brief verzendt, dan is deze werkelijk door hem gedaan, op voorwaarde nochtans dat de aangehaalde feiten met zijn uitdrukkelijken wil geopenbaard worden. (92).

Nergens staat bepaald, dat de aangever zelf schrijven moet. Waarom zou een persoon, die de gedachte koestert een ander in zijn eer of zijn faam aan te randen (door aangifte of aantijging) en een brief dicteert b.v. of hem drukken laat of typen, minder strafbaar zijn dan hij, die zelf schrijft. Anderzijds zal hij, die naamloos schrijft evenmin ontsnappen aan art. 445 SWB.

Niet zélf schrijven, of naamloos schrijven, duidt karaktertrekken aan die stellig niet door den wetgever beschermd worden.

Haus zegt zulks onomwonden in zijn Memorie van Toelichting (93), en de rechtspraak past die zienswijze toe. (94).

c) Mededaderschap en medeplichtigheid.

Degene die de aangifte schrijft of opstelt, volgens aanduidingen hem door een ander gegeven, en die aangifte door een ander laat onderteekenen, kan als mededader beschouwd worden, indien hij met kwaadwillig inzicht handelde.

Dan zouden namelijk in de meeste gevallen de volgende wetsbepalingen kunnen worden toegepast:

a) als mededader.

Art. 66 SWB.: «Worden gestraft als daders van een misdaad of van een wanbedrijf:

Zij die ze uitgevoerd of aan de uitvoering er van rechtstreeks medegewerkt hebben;

Zij die, door welke daad ook, tot de uitvoering zoodanige hulp verleend hebben dat, zonder hun bijstand, de misdaad of het wanbedrijf niet kon gepleegd worden, enz.

b) als medeplichtige. Art. 67 SWB.

«Worden gestraft als medeplichtigen aan een misdaad of een wanbedrijf:

Zij, die onderrichtingen gegeven hebben om het feit te plegen.

Zij die wapens, werktuigen of elk ander middel verschaft hebben die tot de misdaad of het wanbedrijf hebben gediend, wel wetende dat ze daartoe moesten dienen;

Zij die, buiten het geval bij par. 3 art. 66 voorzien, met hun weten den dader of de daders van de misdaad of het wanbedrijf geholpen of bijgestaan hebben in de handelingen welke het feit voorbereiden of vergemakkelijkt, ofwel in die, welke het voltooid hebben.»

Onderrichtingen kunnen aan den dader gegeven

worden, materiaal kan hem worden ter hand gesteld. Dit alles geldt natuurlijk slechts wanneer het geschiedt met het voorop gezet doel om schade te berokkenen aan het slachtoffer.

6) Aan de overheid.

72. — Welke overheid wordt hier bedoeld?

Vergelijken wij even art. 445 met art. 447 SWB.

Alleen in art. 447 wordt «overheid» door een bijvoeglijk naamwoord vergezeld. Wij zullen trachten de reden hiervan nader toe te lichten.

a) Overheid.

73. — De overheid is burgerlijk, bestuurlijk, militair of geestelijk. (95).

In het Verslag voorgebracht in den Senaat, werd evenwel de geestelijke overheid niet als «overheid» beschouwd, althans niet in den zin van art. 445 SWB. (96).

De Bestendige Deputatie is een overheid in den zin van art. 445 SWB. (97). Door in het SWB. van 1867 de vroeger gebruikte uitdrukking «officiers de justice ou de police administrative ou judiciaire» te vervangen door «overheid» heeft men ongetwijfeld een veel grootere vrijheid aan den rechter willen laten. Nochtans, volgens het Verslag van Lelievre in de Kamer, worden hier bedoeld «alle ambtenaren bevoegd om klachten of aangiften te ontvangen». (98). Dit is, niettegenstaande de breedvoerige termen een beperking van het woord «overheid».

74. — De zeer breede opvatting van Nypels en Servais, lijkt ons de aanneemlijkste. Zij luidt als volgt:

«De wet moet elke lasterlijke aangifte, schriftelijk aan een overheid gedaan, straffen, maar tevens aan den rechter de vrijheid laten om in elk geval te oordeelen of de aangifte aan den bevoegden ambtenaar werd gedaan. (99).

Diensvolgens moet het arrest, waarbij art. 445, al. 1 niet werd toegepast, omdat de aangifte bij een kapitein van het leger gedaan was, (110) met zekeren twijfel aangenomen worden.

Een oud Fransch arrest geeft ons een criterium om vast te stellen wie bevoegd is om te oordeelen over de echtheid of de valsheid van het feit.

«De waarheid of valsheid van een feit kan slechts beoordeeld en verklaard worden door de overheid in wier bevoegdheid het nazicht dezer feiten valt. Zij alleen kan de dokumenten nazien en er de waarheid van beoordeelen, vermits in vele gevallen de rechterlijke overheid dit niet zou kunnen doen, zonder buiten de grenzen harer bevoegdheid te treden.» (101).

b) Bevoegde overheid.

75. — Art. 447 SWB. zegt: «... Indien het ten laste gelegde feit het voorwerp is van een strafrechtelijke vervolging of van een aangifte, waarover geen uitspraak werd gedaan, wordt de vordering wegens laster geschorst tot het eindvonnis of tot de eindbeslissing van de bevoegde overheid.

Wat beteekent hier bevoegde overheid?

Wat hoeven we hier te verstaan door eindbeslissing?

De bevoegde overheid is deze welke bevoegd is tucht- of strafmaatregelen te treffen, moesten de aangetijgde feiten waar bevonden worden. (102).

76. — Heeft het aangetijgde feit het karakter van beroepsfout, dan is de bestuurlijke overheid bevoegd om te oordeelen, over de toepassing van een tuchtstraf, maar niet over een rechterlijke straf. Nochtans moet zij aan de rechterlijke overheid de elementen van haar besluit verstrekken. Deze bestuurlijke overheid kan dus geenszins de bevoegde overheid zijn voorzien door art. 447.

De bevoegde overheid is dus enkel en alleen de rechtsmacht: zoowel de rechtsprekende lichamen, als de onderzoeksrechtsmachten, zooals Raadkamer en Kamer van in beschuldigingstelling. Hoewel de beslissingen dezer kamers geen eindbeslissingen zijn, toch zijn het geen voorbereidende, noch tusschenvonnissen en zijn ze eindbeslissingen in zoverre geen nieuwe lasten worden opgelegd.

Ware het anders, dan zou de vordering wegens laster eeuwig kunnen opgeheven blijven en de lasteraar zou zijn straf kunnen ontwijken. Hierover zijn rechtspraak en rechtsleer akkoord. (103).

Geven wij thans enkele gevallen van eindbeslissingen der bevoegde overheid in den zin van art. 447 SWB. :

77. — Wanneer een aangifte wordt gedaan tegen een officier van de gerechtelijke politie, wegens feiten in de uitoefening van zijn ambt begaan en waarop de Prokureur Generaal bij het Beroepshof, waarbij de officier verbonden is, een beslissing velde, dan geldt deze laatste als beslissing der bevoegde overheid. (104).

De motie waarbij de Kamer zich verzet tegen lasterlijke aantijgingen van een volksvertegenwoordiger tegenover den Eersten Minister, kan niet gelden als beslissing van de bevoegde overheid van art. 447, wanneer niet uit de debatten blijkt, dat de Kamer zich heeft uitgesproken over een vraag tot vervolging tegen den Eersten Minister (105).

Is het aangegeven feit, een fout vanwege een plaatsvervangend vrederechter, zoo zal de verordening van den eersten Voorzitter van het Beroepshof, bepalend dat er geen reden bestaat om een strafvordering in te spannen, gelden als eindbeslissing van de bevoegde overheid. (106).

78. — De correctionnele Rechtbank mag, indien een geding wegens lasterlijke aangifte bij haar aanhangig werd gemaakt, schorsing bevelen voor de beoordeeling van den grond der zaak, totdat de bestuurlijke overheid zich over de aangegeven feiten heeft uitgesproken en tevens mag ze een onderzoek bevelen om te weten of de aangifte wel inderdaad afkomstig is van het individu waaraan ze wordt toegeschreven. (107).

Die schorsing mag worden uitgesproken, zelfs indien de correctionnele Rechtbank zou moeten oordeelen in een vordering voor laster of lasterlijke aangifte, wegens een bevel van verwijzing, uitgaande van de Raadkamer.

De voorzitter eener Rechtbank van Koophandel heeft een schrijven gericht aan een onderzoeksrechter. Hij verklaart hierin, dat het niet mogelijk is in de Rechtbank een discussie uit te lokken en geeft hieromtrent de redenen aan. Dit schrijven wordt geschouwd als beslissing der bevoegde overheid.

79. — We zegden reeds dat laster en eerroof slechts bestaan, wanneer deze misdrijven gepleegd zijn in de openbaarheidsvoorwaarden, welke art. 444 SWB. aanduidt. Voor art. 445 SWB. hoeft gezegd, dat deze openbaarheidsvoorwaarden niet vereischt zijn: noch lasterlijke aangifte, noch lasterlijke aantijging tegen een ondergeschikte hoeven dus aan die openbaarheidsvereischen te voldoen. (108). Er is lasterlijke aangifte, telkens wanneer een aangifte, schriftelijk gedaan, de overheid zonder toeval bereikt. (109).

Dit is een eenvoudige toepassing van den wettekst en is volledig juist en billijk.

80. — Het doel van alle hier bestudeerde misdrijven is: de eer en den goeden naam van personen aan te tasten. Dit doel wordt voldoende bereikt met de aangifte en de aantijging in den wettelijk vereischten vorm te plegen.

Anderzijds heeft het Verbrekingshof er meer malen den nadruk op gelegd, dat de lasterlijke aangifte of de lasterlijke aantijgingen tegen een ondergeschikte reeds strafbaar zijn wanneer door de aangehaalde feiten, het slachtoffer benadeeld of in de toekomst van een voordeel beroofd wordt. (110).

Betreffende alle andere vormvoorwaarden schijnt men over het algemeen akkoord te zijn dat deze van ondergeschikt belang zijn, vermits, welke deze vorm ook weze, het moreel bestanddeel immer toch blijft bestaan. (111).

HOORFSTUK III. — Kwaadwillige ruchtbaarmaking.

81. — Ruchtbaarmaking is volgens Van Daele's Woordenboek synoniem van openbaarmaking.

Waarschijnlijk werd ruchtbaarmaking en niet openbaarmaking gebruikt wegens het zeer licht gevoelsonderscheid tusschen beide uitdrukkingen: openbaarmaking is enkel «bekend maken», terwijl ruchtbaarmaking een pejoratieve beteekenis heeft. Impliciet lijkt in «ruchtbaarmaking» een toespeling te liggen van «kwade bedoeling». Onze bewering wordt duidelijk als we nadenken over dagelijks gebruikte zegswijzen: «hun verloving werd openbaar gemaakt» en «hij is voor geen klein gerucht vervaard».

Ruchtbaarmaking laat inderdaad denken aan gerucht, d.i. «wat onder de menschen gesproken wordt omtrent iemand of iets, de faam» (Van Daele).

Ruchtbaarmaking impliceert dus de gedachte van «hetgeen onder de menschen over iemands faam gebabbeld wordt» en heeft bijgevolg een pejoratieve beteekenis. Hierdoor, meenen wij, hebben de vertalers terecht het goede woord gekozen en wij zijn er bovendien in geslaagd reeds in den titel een bestanddeel van het misdrijf zelf te leggen.

I. — Bepaling van dit wanbedrijf.

82. — Men kan bezwaarlijk als lasteraar of eerroover iemand straffen, die feiten kenbaar maakt welke door een vonnis of een arrest juist werden bevonden.

Nochtans, moet volstrekt vermeden worden, dat gedurig en steeds opnieuw met «animus iniuriandi» feiten worden bekend gemaakt, die, alhoewel in 't openbaar veroordeeld, tot het verleden moeten behoorren, zoowel in het belang van hun dader, als van de maatschappelijke orde.

Eerroof is de aantijging van een feit, waarvan het wettelijk bewijs niet mag geleverd worden. Kwaadwillige ruchtbaarmaking is integendeel een misdrijf, dat ontstaat, door de aantijging van een bepaald feit, waarvan het wettelijk bewijs reeds geleverd werd. Tot nog toe kregen wij dus reeds volgende begrippen:

Laster: als het aangetijgde feit valsch bevonden werd na bewijs en tegenbewijs dat toegelaten wordt door de wet.

Eerroof, wanneer de waarheid of valschheid niet onderzocht zullen worden.

Kwaadwillige ruchtbaarmaking, wanneer het door een vroeger geleverd wettelijk bewijs vast staat dat het feit waar is.

II. — Bestandeelen van het wanbedrijf: «kwaadwillige ruchtbaarmaking».

83. — Uit de voorgaande uiteenzetting kunnen wij afleiden, dat twee specifieke elementen zich bij «kwaadwillige ruchtbaarmaking» voordoen. Eenerzijds de kwaadwillige bedoeling; anderzijds, het bestaand wettelijk bewijs.

1 Kwaadwilligheid.

Art. 449 SWB. zegt uitdrukkelijk:

«Wanneer er op het oogenblik van het wanbedrijf een wettelijk bewijs van de ten laste gelegde feiten bestaat, indien het blijkt dat de beklagde de aantijging deed zonder eenige reden van openbaar of privaat belang en met het enkel doel om te schaden, wordt hij gestraft als schuldig aan kwaadwillige ruchtbaarmaking, met gevangenisstraf.....».

Eens te meer wordt in dit artikel expliciet het element «kwaadwilligheid» aangehaald. Dit, naar wij meenen voornamelijk met het doel de steeds aangehaalde bewering, als zou het animus nocendi ontbreken, te ontzenuwen.

Zoo zal een dagblad, dat een vonnis van een Rechtbank publiceert, in een zaak van eetwaren vervalsching b.v. het openbaar belang dienen en daar zal, zoo zegt een vonnis, geen sprake wezen van kwaadwillige ruchtbaarmaking. (112).

2) Wettelijk Bewijs.

85. — Het bestaan van het wettelijk bewijs is een noodzakelijke vereischte voor kwaadwillige ruchtbaarmaking.

Het bestaan van dit bewijs moet kronologisch het

begaan van het misdrijf voorafgaan; i.a.w. het wettelijk bewijs moet vast staan vooraleer aan het feit ruchtbaarheid gegeven werd.

Ware dit niet zoo, dan zouden we kunnen met laster of eerroof te doen hebben.

Het Strafwetboek is zeer onnauwkeurig betreffende het werkelijk bewijs dat :ordt geëischt. «Een» wettelijk bewijs moet bestaan op het oogenblik van het wanbedrijf.

Meer wordt niet gezegd.

86. — Wat heeft men dan te verstaan door «wettelijk bewijs» in dit artikel? Wij meenen, dat de beteekenis ervan zeer breed dient te worden opgevat.

Inderdaad: wanneer het ons duidelijk schijnt dat in de woorden «wettelijk bewijs» stellig vonnis en authentieke akte begrepen zijn, dan moeten we ons echter afvragen, of uittreksels van de registers van den burgerlijken stand b. v. ook werden bedoeld.

Beslist meenen wij bevestigend te kunnen antwoorden.

Voorbeelden zullen deze opvatting beter rechtvaardigen:

Het zou niet opgaan, zich baseerend op de registers van den burgerlijken stand, kwaadwillig overal het nieuws gaan rond te strooien dat een bepaald persoon, een natuurlijk kind is.

Ruchtbaarheid geven aan het feit dat iemands huis gehypothekeerd is, enkel met het inzicht dien persoon te schaden is vast strafbaar.

Dit zou eveneens het geval zijn voor een handelaar, die het vroegere failliet van een mededinger uitbuit voor eigen publiciteit.

Een zeer eigenaardige toepassing zou kunnen gevonden worden in een gebruik, dat hierin bestaat, dat zekere bijzondere bladen de protesten, welke op een tabel ter griffie van elke Rechtbank van Koophandel worden gehouden, afkondigen.

Indien deze buitengerechterlijke publiciteit ondernomen wordt met kwaadwillige inzichten, o.a. ten einde aan kategoriën handelaars leed te berokkenen, ware het niet uitgesloten dat zij als strafbare ruchtbaarmaking zou opgevat zijn.

Ons dunkt, dat steeds, wanneer iets juridisch (dus niet «feitelijk») vast staat, zelfs dan, wanneer het openbaar is, dus door ieder kan geweten worden, dit gegeven nooit te kwader trouw en met animus nocendi mag verspreid worden. Dit is dan ook de beteekenis van «ruchtbaarmaking» zooals we dit hooger vaststelden. (Begin van Hk. III).

HOOFDSTUK IV. — De beledigingen.

I. — Juridische beteekenis van «belediging».

88. — De belediging is een aanranding van de eer of van den goeden naam, waarbij echter aan den beleedigde geen bepaald feit wordt ten laste gelegd.

Wanneer van iemand gezegd wordt dat hij een dief, een moordenaar, en vervalscher is zonder aan deze uitlating een bepaalde diefstal, moord of vervalsching vast te knopen, dan is er enkel een belediging. De omlijning van een bepaald ten laste gelegd feit is dus afwezig. Dit sluit nochtans niet uit dat

het kwaadwillig inzicht moet bewezen zijn in geval van belediging. (113).

II. — De «belediging» als overtreding.

89. — De belediging heeft veel gelijkenis — voor wat de bestanddeelen betreft, met laster en eerroof. Nochtans kan de eenvoudige afwezigheid van een der bestanddeelen, den aard van het misdrijf veranderen. Art. 448 SWB. bepaalt:

«Al wie iemand, hetzij door daden, hetzij door » geschriften, prenten of zinnebeelden in een van » de in art. 444 aangeduide omstandigheden *belee-* » *dig*, wordt gestraft met gevangenisstraf van » acht dagen tot twee maanden en met geldboete » van zes en twintig frank tot vijfhonderd frank » of met een van die straffen alleen:»

Dit alzoo omschreven feit is dus een wanbedrijf. Uit het artikel blijken volgende punten.

a.) Dat een belediging onder haar toepassing valt, om het even, of zij gericht is tegen ambtenaars of tegen privaatspersonen.

b.) Dat een belediging tegen openbare ambtenaren en gestelde lichamen onder toepassing kan vallen van art. 4 van het Dekreet op de drukpers. (114).

c.) Dat een belediging ook een gewone overtreding worden kan, welke dan onder toepassing zal vallen van art. 561, 7o SWB. (115).

Voor al dit laatste punt geniet hier onze belangstelling.

Wanneer, in welke omstandigheden, zal de belediging een overtreding zijn?

Duidelijk straalt het uit de tekst: «..... in een van de in art. 444 aangeduide omstandigheden.....» zegt art. 448 SWB. Bijgevolg, indien een belediging in andere omstandigheden wordt geuit, zou dit misdrijf aan vervolging ontsnappen, moest art. 561, 7o niet bestaan.

90. — Telkens iemand een persoon beleedigt buiten de omstandigheden van openbaarheid om, welke voorzien zijn door art. 444, zullen wij te doen hebben met een belediging als overtreding. De openbaarheid is dus het criterium bestanddeel.

Onze bepaling wordt door vele vonnissen en arresten gestaafd. (116). Vermits, zooals wij reeds zegden, de kwaadwillige aantijging van een toekomstig feit niet onder toepassing valt van art. 443 SWB. of van art. 444 SWB., zoo kan in sommige gevallen de aantijging van een toekomstig feit gestraft worden, als vallend onder toepassing van art. 561, 7o. (117). Eveneens geoordeeld, dat beledigingen bij middel van postkaarten overtredingen zijn. (118).

Beledigingen tegen een handelsonderneming kunnen onder toepassing vallen van art. 561, 7o. (119).

Uit deze enkele voorbeelden kan men vaststellen, dat art. 561, 7o werkelijk als veiligheidsklep dient voor misdrijven, welke niet voorzien zijn in Boek II, Titel VIII, oHofdstuk V, van het SWB.

III. — Het begrip «grove belediging».

91. — Zeggen wij onmiddellijk, dat begrip «grove belediging» buiten het kader valt van deze studie. Wij wilden er nochtans een woord over zeggen:

eenerzijds, omdat ook hier het woord belediging wordt gebruikt en er aldus aanleiding tot verwarring zou kunnen bestaan, anderzijds, om het begrip belediging zoo volledig mogelijk uit de diepen.

In het Burgerlijk Wetboek vinden wij deze uitdrukking in de art. 231 en 259. Deze artikels hebben betrekking op de echtscheiding. (120). Hier is de beteekenis van belediging veel breder, vermits lichte lichamelijke letselen, dronkenschap, smadelijk overspel, enz. door den rechter als beledigingen mogen worden opgevat.

In art. 259 heeft de uitdrukking dezelfde beteekenis.

In de Wet van 10 Maart 1900, wordt de grove belediging beschouwd als zijnde een reden om het werkkontraat op te zeggen. Hier heeft belediging eveneens die breede beteekenis. (Wet van 10-3-1900, art. 20 en 21).

Het spreekt van zelf dat deze breede opvatting van de belediging geen strafrechterlijke waarde kan hebben.

IV. — Belediging als wanbedrijf.

92. — De, in artikel 448 WSB. omschreven belediging is dus een wanbedrijf.

Onderzoeken we de vereischte voorwaarden en op welke wijze de delictueele belediging kan gepleegd worden.

93. — a.) Vereischte voorwaarden.

1. — Een beledigende uitdrukking.

Wat is echter beledigend en wat is het niet? Inderdaad, zou een criterium ons hier den weg moeten wijzen. Art. 443 schijnt een criterium te willen aangeven. Daar staat «... een feit, van aard zijn eer te krenken of hem aan de openbare verachting bloot te stellen...»

Reeds wezen wij op de moeilijkheden die hier oprijzen. Wij erkennen het betrekkelijke in het begrip «eer». Wij meenen hier dan ook te mogen beweren, dat den rechter slechts een maatstaf gegeven is: hij moet onderzoeken of het feit wel inderdaad de eer krenkt, of aan de openbare verachting bloot stelt, bij een bepaalde samenloop van omstandigheden, namelijk: aard der feiten en aanleiding, stand en plaats van het slachtoffer, enz.

De rechter van den grond der zaak zal soeverein oordeelen of zekere uitdrukkingen al naar die omstandigheden beledigend zijn. (121).

2. — In de vereischte voorwaarden van art. 444 SWB., doch zonder aantijging van een «bepaald feit».

b.) Soorten beledigingen.

94. — 1. Belediging door woorden.

Deze is steeds een overtreding, nooit een wanbedrijf. Art. 448 SWB. zegt zulks duidelijk.

95. — 2. Belediging door geschriften.

In de Memorie van Toelichting wordt uitdrukkelijk gezegd, dat geen onderscheid hoeft te worden gemaakt tusschen handschrift en druksel. (122).

96. — 3. Belediging door daden.

Handtastelijkheden en lichte gewelddaden vormen een bijzondere overtreding (art. 563, 3o.) (123).

Zij kunnen evenwel wanbedrijven worden en onder

toepassing vallen van art. 448 SWB. indien het «animus iniuriandi» en de openbaarheidsvoorwaarden voorhanden zijn.

Het vonnis, geveld tegen een persoon die een vrouw in het duister tegen haar zin omhelsde en waarbij deze persoon wegens belediging bij middel van daden werd veroordeeld, heeft geen rekening gehouden met het «animus iniuriandi», dat hier zeer waarschijnlijk niet tusschenkwam. Wij meenen dan ook dat in dit geval wij niet te doen hebben met belediging door daden. (124).

De vraag of ketelmuziek en belediging wanbedrijf wezen zal, beantwoorden wij bevestigend.

Beledigingen door daden zijn verder mogelijk door bewegingen, gebaren, mimiek, enz.

97. — 4. Belediging door prenten.

Prent is hier een generieke term, welke etsen, schilderen, teekeningen, lithografië, enz. aanduidt.

Tegenwoordig kunnen wij daar de film bijvoegen en over een zekeren tijd zal waarschijnlijk ook de belediging bij middel van televisie kunnen plaats grijpen.

Wat ons van belang schijnt is het feit, dat een belediging door prenten in bepaalde gevallen eerroof en laster zou kunnen zijn of zelfs kwaadwillige ruchtbaarmaking. Immers kan door middel van prenten en in het bijzonder door middel van de film een bepaald feit ten laste worden gelegd van een persoon.

Reeds beschikken wij over een uitspraak in dien zin: de voortbrenger van een film die een bepaalde aantijging bevat, kan wegens eerroof worden gestraft. (125).

98. — 5. Belediging door zinnebeelden: hier gaat het over een symbolische voorstelling van feiten, die de eer van personen aanranden. Zoo de voorstelling b. v. van een bepaald gebrek waarmede iemand is behept.

Onder «zinnebeelden» zijn ook begrepen beeldjes en borstbeelden. Het verbranden van een stroopop, die een persoon voorstelt, zou kunnen in bepaalde omstandigheden als een belediging worden beschouwd. De Strafwet van het Groot-Hertogdom Luxemburg maakt de belediging tot een wanbedrijf, als deze geschied is door daden of geschriften, ze is overtreding als ze geschiedt door middel van woorden.

Vermits de aanranding der eer of van den goeden naam door beledigingen werd gehouden als ernstige opwekking tot tweegevecht, werd ze dan ook zwaar gestraft. (126).

(Tweede gedeelte in het volgend nummer.)

(1) Men herinnere zich o.a. de onlangs gepleegde zelfmoord van een Fransch Staatssekretaris!

(2) Garçon «Code pénal annoté» art. 400, par 2, nr. 94.

(3) V. H. Fr. 19 Juli 1895. A. Mellor «Chantage» p. 227. Garraud V. 221.

(4) B. H. Poitiers 14.9.1858. D.P. 1858.2.195.

(5) Aangaande de verbondenheid der misdrijven, aanranding der eer en van den goeden naam en afpersing, kan een recent werk van Alec. Mellor «Le chantage dans les mœurs modernes et devant la loi» met vrucht geraadpleegd worden.

(6) Hier kunnen wij nogmaals wijzen op afpersing. A. Mellor, op. cit. p. 66 wijst op de manier waarop beide misdrijven tot uiting komen: «(Le chantage est) une diffamation qui tend à se réaliser, mais qui tend seulement, car du jour où elle passe de la puissance à l'acte, il y a diffamation, mais il n'y a plus chantage.» ... Ainsi s'explique que la diffamation soit puissante, que la menace de la diffamation soit toute-puissante.»

- (7) Rb. Brussel 19.1.1909. Rev. Drt. pén. 1909. 260.
 (8) El. Worms «Les attentats à l'honneur» p. 21.
 (9) Verslag van Pirmez in Nypels. «Législation criminelle» III. IV. 48.
 (10) Dupréel «Traité de Morale» II. p. 501 e.v.
 (11) Portails «Choix de rapports» p. 103.
 (12) Reeds onder het Romeinsch Keizerrijk vinden wij in de Digestae een hoofdstuk getiteld «De iniuriis et famosis libellis» (Digestae XLVII, 10).
 Cfr. J.-V. Leclercq «Des journaux chez les romains» pp. 197 seq.
 Eerroof bestond in Rome enkel als de aantijging sloeg op valsche feiten, anders werd ze zelfs als nuttig beschouwd. (Daarover geven wij verder meer inlichtingen).
 Tijdens het «ancien régime» werd menigvuldig edikt uitgevaardigd om aanrandingen van de eer en van den goeden naam tegen de gaan: zeer strenge straffen werden toegepast:
 Edikt van Januari 1561, art. 13. «Voulons que tous imprimeurs, semeurs et vendeurs de placards et libelles diffamatoires soyez punis, pour la première fois du fouet, et pour la deuxième de la vie».
 Verder: Edikt van Oogst 1571, art. 10. Grand Ordonnance de Moulins art. 17. Edikt Januari 1626. Ordonnantie Oogst 1686. Verklaring van 12 Mei 1717.
 (13) Nypels «Legislation criminelle» III. p. 32 en p. 366.
 (14) De Nederlandsche tekst zegt «ten laste leggen», daar waar de Fransche tekst het woord «anputer» gebruikt. Fabreguette «Traité des infractions de la parole» n° 1044 geeft volgende bepaling: «anputer», c'est l'action d'attribuer, à autrui une chose dont on lui reporte le mérite ou le démerite, d'éloge ou le blâme».
 (15) Art. 5 van het Dekreet van 20 Juli 1831 luidt inderdaad als volgt:
 «Wie beklaagd is ter zake van een wanbedrijf van laster» wegens aantijgingen, ter oorzake van met hun bediening » verband houdende feiten, gericht tegen de dragers of » agenten van het gezag of tegen elk persoon met een » openbare opdracht handelt, wordt toegelaten tot het leveren, door alle gewone middelen, van het bewijs van de » ten-laste-gelegde feiten, behoudens het tegenbewijs door » dezelfde middelen.»
 (16) Vonniss Brussel, 15 Juli 1907. Rev. Soc. 1907. 27.
 (17) V. H. 21 April 1892. Pas. 1892. I. 208.
 (18) Nypels en Servais «C. pén. annoté» III. p. 255 n° 6.
 (19) 31 Maart 1843. S. 1843. 2. 176.
 (20) Nypels «Lég. crim.» III. p. 422, n° 37.
 De Gratier «Commentaire des lois de la presse» I. p. 462. Chassan «Délits de la parole» I. II. p. 155, n° 1368. Nypels en Servais op. cit. art. 447, n° 8.
 (21) V. H. Fr. 28/2/1845. Sir. 1845.1.352.
 (22) V. H. 28/2/1889; D. P. 1890.1.144.
 (23) Art. 447, 3. «Indien het tenlaste gelegde feit het voorwerp is van een strafrechtelijke vervolging, of van een aangifte, waarover geen uitspraak werd gedaan, wordt de vordering wegens laster geschorst tot het eindvonnis of tot de eindbeslissing van de bevoegde overheid.»
 Cfr. B. H. Brussel 2/12/1936. Pas. 1936.II.167.
 (24) Dekreet op de drukpers (cfr. hooger) en artt. 118-119-128-56-533-537-548 S.W.B.
 (25) B. H. Brussel 2/2/1938. Pas. 1938.11.7.
 (26) B. H. Bordeaux 27/3/1896. D. P. 1896.2.299.
 (27) V. H. 10 Juli 1916. Pas. 1917.I.191.
 (28) Luksemburg, 22 Okt. 1910. Pas. 1911.IV.113.
 (29) Luik 25/1/1935. Rechtsk. W.B. 1934. 35.831.
 (30) V. H. 23/4/1934. Pas. 1934.I.252.
 (31) V. H. 3/4/1922. Rev. Drt. pén. 1922.451.
 (32) Pol. Saint-Hubert 10/2/1933. J. J. P. 1933.303.
 (33) V. H. 19/1/1931. Pas. 1931.I.42.
 (34) V. H. Fr. 7/8/1928. J. J. P. 1929.419.
 (35) V. . Fr. 26/1/1914. Pas. 1914.IV.102.
 (36) Pol. Beauraing 8/11/1929. J. J. P. 1930.101.
 (37) «Délits de la parole», etc. I. p. 377.
 (38) B. H. Brussel 12 Maart 1853. Pas. 1853.II.128.
 (39) Vonniss 21/4/1863. B. J. p. 847.
 (40) Van dezelfde meening zijn: Ch. Laurent «Etude sur les délits de presse», p. 241 en V. H. Fr. 17/11/1893. Pas. 1894.IV.85, alsmede Pand. belges, v° Calomnie n° 342 e.v.
 (41) B. H. Gent 29/1/1930. Pas. 1931.II.11; J. J. P. 1931. 517. Rev. Com. 1932.314.
 (42) Pol. Gedinne 22/11/1929. J. J. P. 1930.100.
 (43) V. H. 19/1/1930. Pas. 1931.I.42.
 (44) B. H. Lyon 8/4/1895. Pas. 1895.IV.125.
 (45) V. H. Fr. 28/2/1889. D. P. 1890.I.144.
 (46) Dupréel, op. cit. II. p. 501 e.v.
 (47) Duitschland. Napels. Sardinië, enz.
 (48) Een zeer breedvoerige uiteenzetting over dit onderwerp vinden wij bij Nypels, op. cit. III. p. 262, n° 153, en III. p. 392.
 (49) Pand. belges v° Calomnie n° 226.
 (50) B. H. Luik 16/2/1893. Pas. 1894.II.218, en Vonniss Brugge 17/11/1893. Pas. 1894.III.111.
 (51) V. H. 10 Juli 1916. Pas. 1917.I.192.
 Art. 561, 7° S.W.B. zegt: «Met geldboete van tien frank tot twintig frank en met gevangenisstraf van één tot vijf dagen of met een van die straffen alleen worden gestraft: 7° Zij die tegen gestelde lichamen of tegen private personen andere beledigingen richten dan die, bij hoofdstuk V, titel VIII, boek II, van dit wetboek voorzien.

- (52) B. H. Brussel 6 Juni 1893.II.360, en P.P. 1893.1118.
 (53) V. H. 23/10/1893. Pas. 1894.I.17, en Brussel 17/1/1934. Rechtsk. Weekbl. 1933-34.349.
 (54) Deze bepalingen vinden wij in een arrest van het Verbrekingshof van 16/3/1842. Pas. 1842.I.158. Zij worden nog steeds aanvaard.
 (55) V. H. 23/4/1934. Pas. 1934.I.252.
 (56) Nypels «Législ. crim.» III. u. 290. n° 67.
 (57) id. p. 269. n° 164.
 (58) Ch. Laurent «Etudes sur les délits de presse» p. 253 e.v.
 (59) Hieromtrent vinden wij de in Kamer en Senaat uitgebrachte verslagen bij Nypels «Lég. crim.» III. p. 289, n° 65 en p. 393, n° 30.
 (60) Nypels op. cit. III. p. 268, n° 162.
 (61) Crahay «Les Contraventions» n° 120.
 Contra: Luik 24/2/1872. CL. et Bay. XX.941 en V. H. Fr. 4/5/1883. D. P. 1883.1482.
 Pro: V. H. 23/10/1893. Pas. 1894.I.17.
 (62) C. Laurent, «Etudes», p. 255 v.; Nypels, op. cit. III. p. 268, n° 162; III, p. 289, n° 66; III, p. 190.
 (63) Zie dienaangaande de nota van Nypels en Servais, op. cit. art. 444, n° 19.
 (64) Grondwet art. 98.
 (65) V. H. 10 Juli 1916. Pas. 1917. T. 192.
 (66) Brussel 22-2-1928. J. T. 1918. 237.
 Deze opvatting wordt echter betwist en een vonnis van Brussel, dat een opsomming geeft van de elementen der lasterlijke aangifte zegt uitdrukkelijk: de aangifte wordt door den aangever of door een derde gedaan. (15/6/1935. Rev. Drt. Pén. 1935.995).
 (67) Nota bij V. H. 23-10-1916. Pas. 1917, I, 290.
 (68) Nypels en Servais; op. cit. III, 445, n° 28.
 (69) Nypels en Servais; op. cit. III, 445, n° 31, p. 244.
 (70) Brussel 4-4-1900. Pas. 1901, III, 167.
 (71) E. Garçon «Code pén. annoté», I, art. 373. A. 2. p. 1041.
 (72) Lasterlijke aangifte bestaat in de Fransche Wetgeving eveneens als misdrijf. Art. 367 S. W. B. Fr. drukt zich uit als volgt:
 «Quiconque aura fait par écrit une dénonciation calomnieuse contre un ou plusieurs individus, aux officiers de justice ou de police administrative ou judiciaire, sera puni d'un emprisonnement d'un mois à un an, et d'une amende de cent francs à trois mille francs».
 (73) V. H. Fr. 29-6-1838. Sir. 1839, I, 694.
 (74) V. N. 21-4-1887. Pas. 1887, I, 198.
 (75) Morin «Répertoire du droit criminel» v° Dénonciation calomnieuse nr. 12 in fine; Blanche «Etudes» V. nr. 418. p. 525; Nypels en Servais, op. cit. III. art. 445 nr. 18. p. 237-38.
 (76) Chauveau en Hélie «Théorie du code pénal», n. 3111 en 3112.
 (77) V. H. 28 April 1915; Pas. 1915-16, I, 263.
 (78) B. H. Pau, 5-1-1907; Pas. 1907, IV, 72.
 (79) Met opzet gewagen wij hier van aanvallen tegen de Wetgevende Kamers, Ministeries, Koning enz. vermits in deze gevallen een bijzondere schikking is getroffen die buiten het bestek van deze studie valt.
 (80) III, p. 451, n° 75 en III, p. 268, n° 160. Opsomming: de Rechtbanken, de Provincie- en Gemeenteraden, Universiteiten, Akademiën, Handelskamers, enz.
 (81) Laurent, op. cit. p. 246.
 (82) B. H. Brussel, 8-6-1885. B. J. 1885, 860. B. H. Luik 1891. Pas. 1892. II. 344.
 (83) V. 17-6-1929, Pas. 1929, I, 248. V. H. 9-1-1933. Pas. 1933. I. 63.
 (84) Correction. Brussel, 2-3-1912. B. J. 1912, 732.
 (85) V. H. 28-4-1915. Pas. 1915-1916, I, 263.
 (86) Nypels en Servais, op. cit. III, art. 445; n° 21, p. 239.
 (87) Verviers, 4-2-1899, P. P. 1901, 1397.
 (88) V. H. Fr. 25-2-1860. D. P. 1860, 5, 113.
 (89) Brussel, 15-6-1935, Rev. Drt. pén. 1935. 995.
 (90) Gent, 31-7-1907, Rev. Drt. pén. 1907, 655.
 (91) V. H. Fr. 1-3-1860 en 9-11-1860. Sir. 1860, I, 7 en 1861. I. 296.
 (92) V. H. 5-3-1928, Pas. 1928, I, 99.
 (93) Nypels «Leg. crim.», III, p. 268, n° 163.
 (94) Brussel, 15-6-1935, Rev. Drt. pén. 1935, 995.
 (95) Haus' Memorie van Toelichting in Nypels, op. cit. III. 393. nr. 31.
 (96) Id. (e. 1).
 (97) Brussel, 17 Juni 1908. Rev. Drt. pén. 1909, 165.
 (98) Nypels, op. cit. III, 289, n° 66.
 (99) Nypels en Servais, op. cit. III, 234.
 (100) B. H. Luik 1872, Pas. 1873, II, 15 en B° J. 1872, 1583.
 (101) V. H. Fr. 22-12-1827. Dalloz «Répert.», v° Dénonciation calomnieuse nr. 40.
 (102) B. H. Poitiers, 19-2-1892, J. du M. P. 1892, 95.
 (103) V. H. 1-7-1873. Pas. 1873, I, 248. V. H. Fr. 4-11-1843. Sir. 1844. I. 255. B H Luik 22-6-1854. Pas. 1855. II. 65. B. H. Luik 8-8-1872. Pas. 1872. II. 404. B. H. Gent 9-1-1856. Pas. 1861. I. 97. Chauveau en Hélie «Th. du c. pén.» nr. 3144. Haus «Principes» II. nr. 1118. Hoffman «Quest. préj.» III. 636 (met bibliografische aanduidingen).
 (104) V. H. 17-1-1887. Pas. 1887, I, 49. V. H. 13-12-1886. Pas. 1887, I, 22. V. H. 1-6-1909, Pas. 1909, I, 283; V. H. 28-4-1915, Pas. 1915, 1916, I, 263.

- (105) B. H. Brussel, 2-2-1938, Pas. 1938, II, 7.
 (106) V. H. 8-6-1938, Pas. 1938, I, 201.
 (107) V. H. Fr. 1892, D. P. 1893, I, 365.
 (108) Luik, 20 Maart 1901, P. P. 1901, 624.
 (109) B. H. Chambéry, 10-3-1885, La Loi 1885, 312 en nota 1 onder p. 22.
 (110) V. H. 28-4-1915, Pas. 1916, I, 263; V. H. 29-10-1917, Pas. 1918, I, 123. V. H. 12-11-1917 Pas. 1918, I, 129.
 (111) Chauveau en Hélie, op. cit. n° 3102. Haus' Memorie van Toelichting in Nypels, op. cit. III, p. 268, nr. 163.
 Morin op. cit. v° Dénonciation calomnieuse nr. 10.
 (112) Brussel, 10-11-1886, Pas. 1887, III, 13 (met nota).
 (113) Verviers, 4-6-1901, J. J. P. 1901, 494.
 (114) Art. 4 van het Dekreet op de drukpers luidt inderdaad: « Laster of belediging jegens openbare ambtenaren, of jegens lichamen, dragers of agenten van het openbaar gezag, of jegens elk ander gesteld lichaam, wordt op dezelfde wijze vervolgd en gestraft als laster of belediging gericht tegen private personen, behoudens hetgeen dienaangaande bij de volgende bepalingen is voorzien ».
 (115) Art. 561, 7° S. W. B.: « (Worden gestraft) zij die tegen gestelde lichamen of tegen private personen andere

- beledigingen richten dan die, bij hoofdstuk V., titel VIII, boek II, van dit wetboek voorzien ».
 (116) V. H. 10-7-1916, Pas. 1917, I, 191.
 (117) Brussel, 22-7-1908, Rev. Drt. pén. 1908, 631.
 (118) Politie rechtbank Wetteren 27-4-1910, J. J. P. 1911, 15.
 (119) V. H. 18-12-1902, Pas. 1902, I, 290.
 (120) Art. 231 B. W.: « De echtgenooten kunnen wederzijds echtscheiding vorderen, op grond van geweld daden, mishandelingen of beledigingen van ergen aard, door den eenen tegenover den anderen gepleegd ».
 (121) Pol. Saint Hubert 10-2-1933, J. J. P. 1933, 303.
 (122) Nypels, op. cit. II, p. 270, nr. 168.
 (123) Art. 563, 3° S.W.B.: « (Worden gestraft de daders van feitelikheden of lichte geweld daden, mits zij niemand gewond af geslagen hebben en mits de feitelikheden niet behooren tot de klasse van de beledigingen; in het bijzonder zij die vrijwillig, doch zonder het inzicht om te beledigen op een persoon eenig voorwerp gooien van aard om hem te hinderen of hem te bevuilen ».
 (124) Vonnis Calais, 10-12-1858, B. J. XVIII, 143.
 (125) Trib. Dijon, 4-5-1935, S. 1935, 2, 161.
 (126) Worms, op. cit. p. 104. Vgl. bij ons art. 425, S.W.B.

RECHTSPRAAK

287

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

8e Kamer. — 25 Maart 1939.

Voorzitter: M. Babut de Mares.

Advocaat-Generaal: M. Van den Eynde de Rivieren.
Raadsheeren: MM. De Landtsheer en Laervij.

NOTARIS. — VERANTWOORDELIJKHEID. — VERPLICHTING TOT VERMELDING IN AKTE VAN VERKOOP VAN HYPOTHECAIRE LASTEN. — AANSPRAKELIJKHEID IN GEVAL VAN NIET VERMELDING.

Een notaris heeft tot plicht alle partijen die voor hem verschijnen in te lichten over de hypothecaire inschrijvingen die het goed dat zij willen afstaan of aankopen bezwaren; zijn verplichting van raadgever strekt zich uit tot de rechtstreeksche gevolgen der akten door hem verleden.

Een notaris kan verantwoordelijk zijn hoofdens de fout die hij zou begaan hebben met ten onrechte in een akte voor hem verleden, de verklaring op te nemen dat een onroerend goed vrij, zuiver en onbelast verkocht wordt; zijn verantwoordelijkheid kan bestaan niet alleen ten opzichte van den koper in geval van uitwinning, maar ook jegens derden die op zicht van de akte een verbintenis zouden aangegaan hebben, indien het bewezen wordt dat de valsche vermelding in de akte voorkomende hun nadeel vergroot heeft. Ten opzichte van de derden is de notaris verantwoordelijk op grond van artikel 1382.

Huybrechts t/ Sassenus en Maes.

Wat betreft de dagvaarding in vrijwaring tegen notaris Maes:

Aangezien het vast staat dat in de akte van verkoop der hoeve gelegen te Wespelaar, verleden voor Notaris Maes op 5 Januari 1931, vermeld werd dat verkoper De Coster verklaart zijn eigendom af te staan vrij, zuiver en onbelast van alle renten en grondpandelijke bezwaringen, aan en ten voordeele van de echtgenooten Van den Eynde-Chabeau;

Aangezien volgens notarieele terminologie en gebruiken wanneer men bepaalt dat de onroerende

goederen verkocht worden «vrij, zuiver en onbelast», dit aanduidt dat ze niet onderpand zijn; integendeel wanneer men bedingt dat zij als vrij, zuiver en onbelast verkocht worden beteekent dit dat er pand-inschrijvingen op het goed bestaan, maar dat de verkoper zich gelast de doorhaling er van te bekomen voor het afleveren van het verkocht goed (zie Schicks en Van Isterbeek, T. I blz. 653);

Aangezien op 5 Januari 1931, datum van het verlijden door notaris Maes der verkoopakte, de in pand gegeven hofstede van De Coster belast was met twee hypothecaire schuldvorderingen, de eerste van 35.000 fr. ten voordeele van Hollanders Clement, de tweede van 10.000 fr. ten voordeele van Amourette Petrus; ongetwijfeld heeft de verkoper De Coster de verbintenis aangegaan de doorhaling dier inschrijvingen te bekomen, vermits de schuldeischers bij handlichting verleden voor notaris Hollanders op 4 Februari 1931, den eigendom vrij, zuiver en onbelast gemaakt hebben, en tot bewijs van die verbintenis van De Coster, waarvan hooger spraak, dient er op gewezen te worden dat wanneer de verkoopakte van 5 Januari 1931 aan de formaliteit der overschrijving ten bureele der hypotheeken onderworpen werd op 13 Februari 1931, de handlichting reeds gegeven was;

Aangezien het beding «vrij, zuiver en onbelast» zooals in de akte vermeld, dus onjuist was, en tegenstrijdig met de werkelijkheid, doch de eerste rechter heeft met reden doen opmerken dat in het huidige geval het nutteloos was de melding der hypothecaire inschrijvingen in de akte te doen verschijnen, daar de koop prijs voldoende was om de hypotheeklasten te kwijten (Zie Maton: Pratique Notariale, Vol. III p. 74);

Aangezien, in principie, een notaris verantwoordelijk kan zijn hoofdens de fout die hij zou begaan hebben, met ten onrechte in een akte, voor hem verleden, de verklaring op te nemen dat een onroerend goed vrij, zuiver en onbelast verkocht wordt, zijne verantwoordelijkheid kan bestaan niet alleen ten opzichte van den koper in geval van uitwinning, maar ook jegens derden die op zicht van de akte een verbintenis zouden aangegaan hebben, indien

het bewezen wordt dat de valsche vermelding in de akte voorkomende hun nadeel berokkend heeft (zie Schicks en Van Isterbeeck T. I blz. 649-653) ;

Aangezien dit spruit uit den plicht, dien een notaris heeft al de partijen welke voor hem verschijnen in te lichten over de hypothecaire inschrijvingen die het goed dat zij willen afstaan of aankopen, bezwaren, en zijn verplichtingen van raadgever strekken zich uit tot de rechtstreeksche gevolgen der akten door hem verleden (idem. blz. 650-656) ;

Aangezien het de partijen behoort te oordeelen of zij den notaris van de door hem begane fout aansprakelijk moeten maken ;

Wat betreft de derden, dient er opgemerkt te worden dat zij hun rechtsoverdracht tegen den betrokken notaris kunnen steunen noch op lastgeving, noch op het gebrek aan raadgeving in geval van lastgeving is de notaris alleen aan de partij van wie die lastgeving uitgaat rekenschap verschuldigd ; hij is inderdaad wettelijk raadgever van de partijen en niet van derden (Schicks en Van Isterbeeck I blz. 639) ;

Aangezien beroeper die vreemd is aan de verkoopakte door notaris Maes verleden op 5 Januari 1931, zijn eisch slechts op artikel 1382, 1383 B.W. kan steunen, en op zicht van de verkoopakte geen verbintenis aangegaan heeft jegens den schuldeischer Sassenus Guillaume die hem op 2 Juli 1935 een bevel van betaling deed beteekenen, in uitvoering der akten van 4 April 1929, zijnde de oorspronkelijke ontleening, en 23 April 1931, zijnde de overdracht der echtgenooten Van der Wielen aan Sassenus Guillaume, beide akten verleden voor notaris Hollanders de Ouderaen ;

Aangezien indien beroeper blootgesteld is, in zijn hoedanigheid van hoofdelijken schuldenaar, aan het terugbetalen van de ontleende sommen met intresten en kosten, dewelke zijn medeschuldenaar De Coster, alleen zou opgestreken hebben, is dit het gevolg der uitvoering door den schuldeischer Sassenus Guillaume der hooger vermelde overeenkomsten van 4 April 1929 en 23 April 1931, in welke akten uitdrukkelijk verklaard wordt dat de wederzijdsche schikkingen door de ontleeners vastgesteld, in geen enkel geval de geldschietters kunnen opgeworpen worden

Aangezien er geen oorzakelijk verband bestaat, tusschen de beweerde fout, aan notaris Maes verweten, en het nadeel waarover beroeper klaagt ; dat dus beroepers eisch in vrijwaring, ongegrond is, zooals zijn eischen tegen Guillaume en Marcel Sassenus ;

Aangezien de inroeping in vrijwaring klaarblijkend een roekeloze rechtsoverdracht uitmaakt, waarvan beroeper in zijn stand wel het kwellend karakter kon begrijpen dat met recht, derhalve, het bestreden vonnis beroeper veroordeeld heeft aan de invrijwaring gestelden notaris Maes te betalen ten titel van schadevergoeding de som van 100 fr. ;

Aangezien beroeper zijn bewuste schuld alnog verergerd heeft met te volharden, in zijn houding tegen gezegden notaris, aan wie hij een nieuw leed heeft toegebracht, dat het billijk is, deze te herstellen met het toekennen van een bijkomende vergoeding, onafhankelijk van degene door den eersten rechter

verleend, en die mag gesteld worden op de hierna gemelde som ;

Aangezien niettegenstaande beroeper in ongelijk gesteld wordt, in zijn rechtsplegingen voor het Hof, tegen Guillaume en Marcel Sassenus, is het niet bewezen dat beroeper door zijn wisuiting van het voordeel van een moratorium te genieten te kwader trouw of met kwellend inzicht zou gehandeld hebben, dat ten gevolge Sassenus Guillaume en Marcel niet gegrond zijn in hun tegeneisch ;

Om deze redenen :

en deze door den eersten rechter aangehaald ;

Gezien artikels 24 en 41 der wet van 15 Juni 1935, Het Hof,

Gehoord het eensluidend advies van den heer van den Eynde de Rivieren, Substituut van den Procureur Generaal in openbare zitting gegeven ; voegt de twee zaken onder nummers 15.769 en 16.096 van de algemeene rol samen, om door een en hetzelfde arrest daarover te beslissen ;

Alle andere besluiten verwerpende, geeft akte aan beroeper, dat hij de vraag om van het moratorium te mogen genieten aan de wijsheid van het Hof overlaat ;

Ontvangt het beroep tegen notaris Maes en Sassenus Guillaume, het in tusschenkomst oproepen tegen Sassenus Marcel, zegt het eene en het andere ongegrond, en bekrachtigt het bestreden vonnis in al zijn schikkingen, en beslissende over de eischen tot schadevergoeding ingesteld door de partijen van Meester Duquesne, zegt het beroep roekeloos en tergend voor zooveel het geleid wordt tegen notaris Maes, en veroordeelt beroeper aan dezen te betalen een som van 500 fr. ten titel van schadevergoeding ;

Ontzegt aan Sassenus Guillaume en Marcel hun tegeneisch tot schadevergoeding ;

Verwijst beroeper in al de kosten van hooger beroep, er inbegrepen degene van de tusschenkomende oproeping tegen Sassenus Marcel.

288

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer bis. — 24 Mei 1938.

Voorzitter : M. Van Mieghem.

Rechters : MM. Halleman en Verbaet.

Pl. : Mrs De Clercq en Van den Bergh.

ARBEIDSONGEVALLEN. — TUSSCHEKOMST VAN DEN VREDERECHTER ZOOALS VOORZIEN IN ART. 26 VAN HET K. B. VAN 28 SEPTEMBER 1931. — VRIJWILLIGE RECHTSpraak NIET VATBAAR VOOR BEROEP.

De tusschenkomst van den vrederechter zooals voorzien in art. 26 van het K.B. van 28 September 1931 moet aanzien worden als een vrijwillige rechtspraak ; hij oefent slechts zijn toezicht uit doch vonnist niet en geeft aan het akkoord niet het karakter van een rechterlijke beslissing vatbaar voor hooger beroep.

N. V. L'Abeille t/ Van Duyfhuys.

Gehoord partijen, gezien de stukken, waaronder het regelmatig afschrift van een vonnis van de recht-

bank van vrede d.d. 5 Januari 1938 en de akte van beroep d.d. 29 Januari 1938, beide stukken in behoorlijken vorm voorgebracht

Overwegende dat het oorspronkelijke beroep strekt tot de hervorming van het vonnis a quo waar het de vraag van beroepster, strekkende tot de homologatie van het op 30 Januari 1937 tusschen partijen gesloten accoord, als niet ontvankelijk heeft afgewezen ;

Overwegende dat onder de heerschappij der wet van 24 December 1903 de partijen de keus hadden tusschen de eigenlijke rechtspraak en de homologatie van den vrederechter om aan hun overeenkomst de kracht van authentieke akte te verleen ; dat echter de wet van 18 Juni 1930 hieraan verandering heeft gebracht met de homologatie vóór den vrederechter verplichtend te maken ;

Overwegende dat het algemeen aangenomen wordt dat de tusschenkomst van den vrederechter, zooals deze voorzien is in art. 26 van het K.B. van 28 September 1931 dat de verschillende wetten heeft samengeordend, moet aanzien worden als een vrijwillige rechtspraak ; dat de vrederechter immers enkel zijn toezicht uitoefent doch niet vonnist dat hij ook niet aan het akkoord het karakter geeft van een rechterlijke beslissing die vatbaar zou zijn voor hooger beroep (Zie De Laruwière et Namèche : La réparation des dommages résultant des accidents de travail Nr 349) ;

Overwegende dat de aard zelf der vrijwillige rechtspraak vereischt dat partijen er zich vrijwillig aan onderwerpen ; dat derhalve in casu de zaak niet regelmatig voor den eersten rechter werd gebracht door de dagvaarding van 12 April 1937 ;

Overwegende dat beroepene tegenberoep instelt, in zooverre het vonnis a quo geen recht heeft gedaan op den tegeneisch welke hij als oorspronkelijke verweerder had ingesteld, strekkende tot het benoemen van den deskundige en het toekennen van een voorloopige vergoeding ;

Overwegende dat een wedereisch enkel kan voorgebracht worden in den loop van een geding dat op regelmatige wijze werd ingespannen dat immers, indien het anders ware, bij zijn karakter van «tegen-aanspraak» zou verliezen daar hij zich zou verzetten tegen een vordering waarvan de rechter de gegrondheid niet kan onderzoeken (Répertoire pratique du droit belge, V° Demande reconventionnelle Nr 26) ;

Overwegende dat de hiernavolgende beslissing op het oorspronkelijk hooger beroep derhalve ook de niet ontvankelijkheid van den tegeneisch voor gevolg moet hebben ;

Om deze redenen :

De Rechtbank, alle andere en strijdige besluiten verwerpende, recht doende op het oorspronkelijk beroep : wijst het af en bevestigt het beroepen vonnis en recht doende op het tegenberoep, het eerste vonnis aanvullende, verklaart den wedereisch van beroepene hic et nunc niet ontvankelijk ;

Verwijst beroeper in de kosten.

290

BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE

13 Mei 1939.

Voorzitter : M. J. van Ginderachter.

Rechters : MM. M. Matthijs en D. Verougstraete.

Pl. : Mrs W. Melis en A. Goossens-Bara t/ Verhofstede.

ACTIO PAULIANA. — DERDEN ONDERKOOPERS TE GOEDER TROUW. — SCHULDVORDERING GESTEUND OP UITVOERBAREN TITEL.

De «actio pauliana» is niet afhankelijk van het bestaan van een uitvoerbaren titel ; het volstaat dat de schuld-vordering de bedrieglijke acte, waarvan de vernietiging gevorderd wordt, voorafgaat en dat de eischbaarheid der schuldvordering geen twijfel lijdt.

Onderkopers te goeder trouw zijn niet onderhevig aan de «actio pauliana» en hun aankoop is niet vatbaar voor herroeping.

De vernietiging van den bedrieglijken verkoop brengt vóór den koper de verplichting mede, bij gebreke aan het voorwerp hetwelke eigendom blijft van den onderkoper te goeder trouw, zooniet de tegenwaarde van dit voorwerp, minstens den prijs door den verkoop opgeleverd, in het patrimonium van den oorspronkelijken eigenaar in te brengen.

De eenige reden van bestaan en het eenige doel van de «actio pauliana» zijn : het herstel van de nadeelen door de bedrieglijke handeling aan de schuldeischers berokkend.

Van Landegem en cs. t/ A. en G. de Saegher.

Gehoord partijen in hnnne middelen en besluiten ;
Gezien de stukken ;

Overwegende dat Van Landegem, Zaman en Baliauw, wegens verkoop van vlas schuldeischers zijn van Aloïs de Saegher voor een bedrag van respectievelijk, de eerste fr. 7.139,—, de tweede fr. 6.800 en de laatste voor een saldo van fr. 1.758,— ; dat deze schuldvorderingen dagteekenen van voor 15 December 1937 ;

Overwegende, dat op voormelden datum de schuldenaar bij acte verleden voor Notaris Bohyn aan zijn zoon Gerard de Saegher, die bij hem inwoonde, verkocht heeft een huis met aanhoorigheden mits den prijs van fr. 10.000,— in te brengen in de nalatenschap van den verkoper, zonder dat intusschen tijd eenigen intrest op deze som zou verschuldigd zijn ; dat Aloïs de Saegher denzelfden dag aan dezen zelfden zoon verkocht heeft de geheelheid van zijn roerende bezittingen mits den prijs van fr. 5.000,— ter voldoening van welke som de koper zich verbond zijne ouders hun leven lang en zijne zusters en broeder tot op den dag van hun huwelijk, met hem onvergeld te laten inwonen ;

Overwegende dat Aloïs de Saegher zich door deze verkoopen onvermogen heeft gemaakt ; dat zijn zoon Gerard zonder twijfel kennis had van den financiële toestand van zijn vader, bij wien hij inwoonde ; dat verder de bedingen en voorwaarden onder dewelke de bewuste overeenkomsten werden gesloten zoo abnormaal zijn, dat zij reeds op zich zelf een voldoende bewijs uitmaken van de bedrieglijke verstandhouding tusschen vader en zoon de Saegher ;

Overwegende dat op 26 Juli en op 8 Augustus 1938 de kwestieuze roerende en onroerende goederen, door Gerard de Saegher aan derde personen te goeder trouw, verkocht werden door tusschenkomst van den notaris Bohyn die de opbrengst van deze verkoopen ter beschikking houdt van diegenen die de Rechtbank zal aanduiden ;

Overwegende dat de vordering, gesteund op art. 1167 van het B.W., strekt tot de toekenning van den verkoopprijs aan de aanleggers tot beloop van hunne schuldvorderingen op den oorspronkelijken verkooper Aloïs de Saegher ;

Overwegende dat de verweerders tegenwerpen, dat de actio pauliana, zooals zij werd ingeleid noch ontvankelijk noch gegrond is : 1. omdat het vonnis waarbij Aloïs de Saegher veroordeeld werd om fr. 7.139,— aan van Landegem te betalen van na 15 December 1937 dagteekent ; 2. omdat Zaman en Balliau voor hunne schuldvorderingen geen uitvoerenden titel bezitten ; 3. en eindelijk omdat de herroepende actie noodzakelijker wijze voor gevolg moet hebben de bedrieglijke ontvreemde waarden in het patrimonium van den schuldenaar opnieuw in te brengen, terwijl in het onderhavige geval de onderkoopers zelfs niet in zake geroepen worden, de herroeping van den verkoop van Juli en Augustus 1938 niet gevorderd wordt en het voorwerp van den eisch beperkt is tot het toekennen aan de bedrogen schuldeischers van de verkoopprijzen door de onderkoopers in handen van den instrumenteerenden notaris gestort ;

Overwegende dat het ter zake onverschillig is dat het vonnis door van Landegem tegen Aloïs de Saegher bekomen dagteekent van na den verkoop dd. 15 December en dat de twee andere schuldeischers zelfs geen uitvoerbare titel bezitten ; dat, bij het stilzwijgen van art. 1167 van het B.W. desontrent, het niet toegelaten is de actio pauliana, die overigens geen actie van uitvoering is, van het bestaan van een uitvoerbare titel afhankelijk te maken ; dat het dus volstaat dat de schuldvordering de bedrieglijke acte voorafgaat en dat de eischbaarheid der schuldvordering geen twijfel lijdt ; dat de schuldvorderingen van van Landegem, Zaman en Balliau deze voorwaarden vervullen ;

Overwegende dat het algemeen aangenomen wordt, dat de onderkoopers te goeder trouw aan de «actio pauliana» niet onderhevig zijn en dat hun aankoop niet vatbaar is voor herroeping (Aubry et Rau 5e uitg. B. IV bl. 226 ; Baudry et Barde B. I. nr 667 en volg. — contra : Laurent B. XVI nr 465-66) ; dat hieruit logischer wijze moet afgeleid worden, dat de vernietiging van den bedrieglijken verkoop voor den kooper de verplichting meebrengt om in het patrimonium van den verkooper-schuldenaar in te brengen, bij gebreke aan het voorwerp hetwelke eigendom blijft van den onderkooper te goeder trouw, zooniet de waarde van dit voorwerp, minstens den prijs door den verkoop opgebracht (Baudry et Barde B. I. nr 668 en 719 ; Planiol et Ripert B. II. nr 327 ; B. VII. nr 963) ; dat deze uitleg van de wet zich overigens opdringt wanneer men in aanmerking neemt dat de actio pauliana de herroepen acte on-aangeraakt laat tusschen de medecontractanten en

dat hare eenige reden van bestaan en haar eenig doel het herstel zijn van het nadeel door de bedrieglijke handeling aan de schuldeischers berokkend ; dat dit herstel bekomen wordt met, hetzij de waarde of den prijs van het bedrieglijk ontvreemd voorwerp, hetzij dit voorwerp zelf in het patrimonium van den schuldenaar in te brengen ;

Overwegende dat de verkoop dd. 8 Augustus 1938 van het kwestieuze onroerend goed fr. 14.500,— heeft opgebracht en deze dd. 28 Juli 1938 van de roerende goederen fr. 4.772,71 en het niet bewezen is dat andere voorwerpen verkocht werden dan deze door Gerard de Saegher van zijn vader overgenomen ; dat dus wel de globale som van fr. 18.272,70 in handen van Notaris Bohyn berustend, in het patrimonium van Aloïs de Saegher moet ingebracht worden

Overwegende dat spruit uit hetgeen voorafgaat dat de eisch bij reconventie ingesteld van elken grond ontbloomt is ;

Om deze redenen :

De Rechtbank, alle verdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende, verklaart de actio pauliana ontvankelijk ; herroept de verkoopen gesloten op 15 December 1937 tusschen Aloïs en Gerard de Saegher, doch slechts ten opzichte van de aanleggers en in de mate van dezer schuldvorderingen ; zegt derhalve dat de som van fr. 19.272,70 zal toegekend worden aan van Landegem tot beloop van fr. 7.139 met de wettelijke rente en de gerechtskosten in verband met een vonnis ten laste van Aloïs de Saegher bekomen ; aan Zaman tot een beloop van fr. 6.800 en aan Balliau tot beloop van fr. 1.758, met de wettelijke renten op deze sommen vanaf 17 November 1938 ;

Beveelt aan den Notaris Bohyn voormelde bedragen aan aanleggers uit te keeren uit de som van fr. 19.272,70 door hem in ontvangst genomen en behouden ;

Verwerpt den tegeneisch als ongegrond

Veroordeelt Aloïs en Gerard de Saegher tot de gerechtskosten op taxaat.

291

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

3 Maart 1939.

Voorzitter : M. Byvoet (alleenzetelend rechter).

O. M. : M. Van de Velde.

Pleiters : Mrs Ghysen en Kranzen.

EXEQUATUR. — FAILLIET. — VOORWAARDEN TOT UITVOERBAARHEID.

Een vonnis in Holland uitgesproken tegen een gefailleerde kan slechts in België tegen hem uitgevoerd worden wanneer de curator der failliet in zake geroepen werd.

Stribbe t/ Breuer.

Overwegende dat aanlegger q.q. verweerder gedagvaard heeft door geboekt exploit van deurwaarder Smeets, van Peer, den 7 October 1938, ten einde

uitvoerbaar te hooren verklaren in België een vonnis den 13 Januari 1938 door de arrondissementsrechtbank van Roermond geveld, waardoor verweerder veroordeeld werd om aan aanlegger in zijne hoedanigheid van curator in het faillissement van de N.V. Zuider Spaar en Verzekeringsmaatschappij de som van 5.550 gulden te betalen en de rente op deze som aan 5% vanaf 9 December 1935, alsmede de kosten van het Nederlandsch rechtsgeding;

Overwegende dat verweerder zich verzet tegen deze aanvraag tot uitvoerbaarverklaring om rede dat hij op zijne beurt, ter benaerstiging van zelfden aanlegger curator Stibbe, in faillissement gesteld is geworden door vonnis der arrondissementsrechtbank van Roermond den 5 Mei 1938; dat hij dus, ingevolge art. 23 der Nederlandsche faillissementwet van 30 September 1893 van rechtswege de beschikking en het beheer over zijn, tot het faillissement behorend vermogen verloren heeft, zoodat de eisch tegen zijn curator had moeten ingediend worden;

Overwegende dat aanlegger de in failliet verklaring van verweerder niet betwist doch volhoudt dat de rechtbank van Roermond niet bevoegd was om zulks te doen daar verweerder sedert meer dan zes maanden voor zijn in faillietstelling, te Hamont, in België woonachtig was;

Overwegende dat art. 2 van voormelde wet bevoegdheid verleent aan den rechter der laatste woonplaats van den gefailleerde; dat, moest zelfs dit artikel niet de laatste woonplaats in Holland bedoelen dan nog kan de rechtbank niet op aanleggers besluiten ingaan, omdat het geenszins bewezen is dat verweerder zijn woonplaats naar Hamont heeft overgebracht en dat in alle geval de mogelijkheid niet uitgesloten is dat hij, alhoewel te Hamont wonende, toch steeds zijne voornaamste handelsuitbating te Roermond behouden heeft;

Overwegende dat het bewijs bijgevolg niet geleverd is dat de Rechtbank van Roermond onbevoegd zou geweest zijn om verweerders failliet uit te spreken, en dat de Belgische rechtbanken dan ook, volgens art. 21 der wet van 16 Augustus 1926, gehouden zijn rekening te houden met de gevolgen dezer in faillietstelling;

Overwegende dat wegens de in faillietstelling van verweerder aanlegger zijn vonnis van 13 Januari 1938 in Holland niet kan uitvoeren dan op het tot het faillissement behorend vermogen, beheerd door den curator der failliet en dat de Belgische rechtbanken dit vonnis bijgevolg ook niet uitvoerbaar kunnen verklaren, volgens art. 11/2° van hooger vermeldde wet van 16 Augustus 1926, wijl het in Holland niet uitvoerbaar is tegen verweerder in persoon;

Overwegende dat art. 203 der Nederlandsche faillissementwet, een afzonderlijk verhaal voorziende op goederen in het buitenland gelegen, slechts die landen beoogt waarmede geen overeenkomst werd afgesloten, doch geenszins betrekking kan hebben op goederen gelegen in België wijl dit land verklaard heeft dat de failliet in Holland uitgesproken, haar volledig uitwerksel zal hebben in België;

Om deze redenen:

De Rechtbank, Kamer van den Alleenzetelenden

rechter, de voorschriften van art. 2, 30-37 wet van 15 Juni 1935 nageleefd geweest zijnde, op eensluitend advies van den Heer Van de Velde, Substituut Procureur des Konings, gegeven ter zitting van 10 Februari 1939, verklaart aanlegger ongegrond in zijne vordering tot uitvoerbaarverklaring in België van het vonnis van 13 Januari 1938, door de arrondissementsrechtbank van Roermond gedragen;

Wijst hem af van zijne aanspraken en veroordeelt hem tot de kosten.

292

CORRECTIONEELE RECHTBANK TE BRUGGE

Raadkamer. — 6 Januari 1939.

Voorzitter : M. De Vreeze.

O. M. : M. Matthys.

I. — STRAFVORDERING. — BURGERLIJKE PARTIJ. — RAADKAMER. — ONDERZOEK DER ONTVANKELIJKHEID.

II. — STRAFVORDERING. — BURGERLIJKE PARTIJ. — RAADKAMER. — ONONTVANKELIJKHEID. — VEROORDEELING TOT DE KOSTEN.

I. Wanneer de burgerlijke partij tusschenkomt in een vordering ingespannen door het Openbaar Ministerie is de Raadkamer niet bevoegd om te beslissen dat de aanstelling als burgerlijke partij niet ontvankelijk is op grond van een gemis aan belang van deze burgerlijke partij. Wanneer nochtans de publieke vordering slechts door de klacht van de burgerlijke partij werd in beweging gesteld, moet de Raadkamer de ontvankelijkheid van de vordering van de burgerlijke partij onderzoeken.

II. In geval de Raadkamer de vordering van de burgerlijke partij onontvankelijk verklaart is zij bevoegd om deze burgerlijke partij tot de kosten te veroordeelen.

O. M. en B. t/ C. G. V.

Aangezien de verdachten de niet-ontvankelijkheid der Burgerlijke Partijen opwerpen om reden dat Bossaer Camille en Bossaer Leon reeds bij vonnis dagteekenende van 10 Juni 1937 door de Rechtbank van Koophandel van Brugge in staat van faillissement waren verklaard;

Aangezien de vraag echter dient gesteld of de raadkamer bevoegd is om over deze al of niet ontvankelijkheid te beslissen;

Aangezien de rechtsmachten van onderzoek onbevoegd zijn om te beslissen dat een aanstelling als Burgerlijke Partij niet ontvankelijk is bij gemis aan belang; (Schuind, Droit criminel t. I, blz. 243, par. 6; Verbr., 18 Mei 1908, B. J. 1908, 817 en volg., met advies van den heer Procureur-Generaal Janssens; zie nochtans in geval de mogelijkheid zelf van een schade uitgesloten is. Beroep Gent, 10 Dec. 1935, P. 1936 II. 33);

Maar aangezien naast de vraag of de Burgerlijke Partij niet ontvankelijk dient verklaard bij gebrek aan belang, andere gronden tot niet-ontvankelijkheid tegen haar kunnen worden opgeworpen, aldus in casu het gemis aan qualiteit;

Aangezien de raadkamer zal bevoegd zijn om over deze gronden tot niet ontvankelijkheid te beslissen; naar gelang zij het ontstaan der publieke vordering al of niet in het gedrang brengen;

Aangezien in geval de aanstelling van Burgerlijke Partij geschiedt in de klacht ingediend bij den heer Onderzoeksrechter, (art. 63 Wh. v. Strafvordering) deze aanstelling als onmiddellijk gevolg heeft het inbewegingstellen der publieke vordering;

Dat de Raadkamer niet alleen bevoegd maar gezien de regelen der strafproceduur van openbare orde zijn zelfs verplicht zal zijn over de ontvankelijkheid van dergelijke aanstelling te oordeelen, vermits de niet-ontvankelijkheid het niet bestaan zou met zich brengen der publieke vordering, die slechts door de klacht der burgerlijke partij werd in beweging gesteld; (Zie Beroep Gent, 10 Dec. 1935, P. 1936.II.33);

Maar aangezien dezelfde reden niet meer geldt wanneer de aanstelling geschiedt voor den Onderzoeksrechter in den loop van het onderzoek nadat het Openbaar Ministerie — al of niet tengevolge van een klacht — de publieke vordering reeds heeft in beweging gesteld. (Contr. Schuind. op. cit., blz. 344, par. II) dat dergelijke aanstelling geen ander onmiddellijk doel heeft dan, krachtens de wet van 22 Juli 1927 art. I, de wet van 25 October 1919 wijzigende, tusschen te komen in de debatten voor de Raadkamer, debatten welke beperkt blijven tot de publieke vordering en de bezwaren;

Dat de raadkamer in dit geval gebonden is door haar bevoegdheid welke beperkt is tot het regelen van de proceduur der publieke vordering; (zie Verbr. 3 November 1930, P. 1930.I.348);

Aangezien ook de redeneering volgens dewelke de raadkamer de ontvankelijkheid der Burgerlijke Partij noodzakelijk zou moeten onderzoeken om, ingeval van beschikking van buitenvervolginstelling, te kunnen uitspraak doen over de kosten niet opgaat;

Aangezien inderdaad, krachtens een regel van gemeen recht, vastgesteld in de art. 66, 194 en 369 van het Wb. van Strafv. en hernomen in art. 91 van het Tarief in strafzaken, de klager die zich als Burgerlijke Partij heeft aangesteld, gehouden is tot al de kosten indien hij in het ongelijk wordt gesteld; Dat de wetgever terecht geen onderscheid maakt naargelang de Burgerlijke Partij wordt afgewezen omdat haar vordering ongegrond wordt geacht of omdat zij onontvankelijk is bij gemis aan qualiteit; dat immers ook in het laatste geval de Burgerlijke Partij niettemin ten onrechte den toestand van verdachte heeft verzwaaard door aan het Openbaar Ministerie haar bijstand te verleen, en dienvolgens, wanneer zij in het ongelijk wordt gesteld, ten opzichte van den Staat de gedingskosten moet dragen. (Verbr., 26 Oct. 1925, Pas. 1926.I.28);

Aangezien men zich eindelijk kan afvragen of de Raadkamer wel bevoegd is om over de kosten te oordeelen;

Dat men namelijk beweert dat de rechtsmachten van onderzoek wier taak zich beperkt tot het regelen der strafproceduur, daartoe volstrekt onbevoegd zijn. (Zie Verbr. 24 Oct. 1895, P. 1895.I.300, vooral

advies van den heer Procureur Generaal Mestdagh de ter Kiele, kol. 304-305);

Aangezien art. 162, 194 en 369 inderdaad in het wetboek van strafvordering voorkomen onder de wetsbepalingen betreffende rechtsmachten van wijzen, terwijl ook art. 91 van het Tarief in Strafzaken alleen spreekt van elk vonnis of arrest;

Maar aangezien, zooals hooger gezegd, deze art. slechts de bekrachtiging zijn van een regel van gemeen recht bij dewelke de Burgerlijke Partij die in het ongelijk wordt gesteld, gehouden is tot de kosten (zie ook art. 66 Wb. Strafv.);

Dat anderzijds ingeval van buitenvervolginstelling geen rechtsmacht van wijzen nog de gelegenheid zal hebben over de kosten uitspraak te doen (behalve dagvaarding voor de burgerlijk rechtbank in terugbetaling der gedane kosten of voorschotten) zoodat de rechtsmachten van onderzoek geenszins hun bevoegdheid te buiten gaan wanneer zij veroordeelen tot de kosten, in dit geval behelst het regelen der Strafproceduur, immers logischerwijze ook het regelen der kosten; (Zie overigens talrijke uitspraken in dien zin, onder meer Brussel, 11 April 1928, R.D.P. 1928, blz. 560);

Om deze redenen:

Zegt dat er tegen de vier verdachten geen aanleiding is tot verder vervolging;

Verklaart zich onbevoegd om te oordeelen nopens de ontvankelijkheid der Burgerlijke Partijen;

Zegt dat de kosten der Strafproceduur ten laste zijn der Burgerlijke Partijen.

293

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

8 Maart 1938.

Voorzitter : M. Edg. Wirtz.

Referendaris : M. Van Houtte.

Pl. : Mrs Vrancken, De Schryver en Boelens.

BEWIJS.— ONDERZOEKSMAATREGEL. — GEBREK AAN NAUWKEURIGE OMSCHRIJVING. — NIET ONTVANKELIJKHEID.

Bij gebrek aan genoegzaam nauwkeurige omschrijving van de fout ten laste gelegd aan eene partij, van de feiten waarvan het bewijs wordt aangeboden en van het voorwerp waarop een vakkundig advies wordt verlangd, is een onderzoeksmaatregel door de aanleggende partij voorgesteld, niet ontvankelijk.

Verstrepren t/ Lange en Sabeac.

Aangezien alle partijen akkoord gaan om te verklaren dat de aanvaring gebeurde bij het plotse stoppen van het schip van aanlegger ingevolge het vasthaken aan een paal op den steiger van de treklijn gaande van dit schip naar den tractor van tweede verweerster;

Aangezien buiten elke andere gekende feitelijke omstandigheid het hierboven aangeduid relaas in geener mate eene fout, onvoorzichtigheid of nalatigheid in hoofde van de verweerders voorkomt;

Aangezien overigens aanlegger besluit tot een onderzoeksmaatregel;

Aangezien verweerders de onontvankelijkheid van dezen maatregel inroepen wegens laattijdigheid en wegens gebrek aan voldoende omschrijving van de fouten te hunnen laste gelegd;

Aangezien voor wat de laattijdigheid betreft geen wettelijke termijn van verval wordt ingeroepen en de feitelijke omstandigheden niet toelaten van nu af vast te stellen dat de onderzoeksmaatregel niet meer op ernstige gegevens kan geschieden;

Aangezien voor wat het tweede punt betreft, aanlegger zich vergenoegt te beweren dat de aanvaring te wijten is aan de gemeenschappelijke fouten der twee verweerders en zonder verder zelfs deze fouten aan te duiden de benoeming vraagt van een deskundige met opdracht zijne zienswijze te kennen te geven nopens de oorzaken en de omstandigheden der aanvaring;

Aangezien de rol van een deskundige niet dient verward te worden met deze van een scheidsrechter-verslaggever alhoewel in beide gevallen met nauwgesteldheid door de Rechtbank hunne opdracht dient omschreven te worden door de aanduiding hetzij van het punt waarover een technisch advies wordt verlangd, hetzij van de feiten voor dewelke een technische bevoegdheid noodig is om deze te kunnen volgen;

Aangezien in het litigieus geval uit geen enkel bestanddeel blijkt dat een deskundig advies als noodig of geraadzaam blijkt, daar niet eens de feitelijke omstandigheden worden aangeduid waarover het technisch onderzoek dient te lopen;

Aangezien overigens de onderzoeksmaatregel voorgesteld door aanlegger er op neerkomt de feitelijke omstandigheden te zien verduidelijken door het hooren van personen getuigen genoemd;

Aangezien voor wat een regelmatige bewijsvoering bij middel van getuigen betreft de wet vereischten stelt om de Rechtbank in de mogelijkheid te stellen na te gaan of de feiten waarvan het bewijs wordt aangeboden afdoende en ter zake dienend zijn;

Aangezien het niet aan eene partij geoorloofd kan worden bij een geding hangende voor de Rechtbank dewelke ten gronde dient te beslissen, op onrechtstreeksche wijze alle wetten van rechtspleging uit te schakelen en aan het rechterlijk bewijsmiddel hare waarborgen te ontnemen en het gelijk te stellen met een gebruik dat zijn voor- en nadeelen heeft maar niet past bij den stand tot waar de proceduur in de litigieuse zaak is gekomen;

Aangezien bij gebrek aan genoegzaam nauwkeurige omschrijving van de fout welke ten laste van verweerders wordt gelegd, van de feiten waarvan het bewijs wordt aangeboden en van het voorwerp waarop een vakkundig advies verlangd wordt, de onderzoeksmaatregel door aanlegger voorgesteld te zeggen het bewijsmiddel door hem aangeboden, niet ontvankelijk is;

Om deze redenen:

Meldt de Rechtbank dat de beschikkingen der artikelen 2, 34 en 68 der wet van 15 Juni 1935 toegepast werden voor het opmaken van het exploit

en de andere akten van rechtspleging welke het vonnis voorafgaan;

Verklaart den eisch ontvankelijk maar ongegrond;
Wijst aanlegger ervan af en veroordeelt hem tot de kosten des gedings.

294

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST NIKLAAS

6 December 1938.

Voorzitter : M. Verschuren.

Rechters : MM. Verbeke en De Smedt.

Referendaris : M. L. Thuysbaert.

Pleiters : Mrs Herbert en Van Goey.

VERBINTENISSEN. — WEDERZIJDSCHE VERBINTENISSEN. — VEREISCHE DER VERMELDING VAN HET DUBBEL GESCHRIFT. — BETREKKELIJKE NIETIGHEID.

De formaliteit van het dubbel geschrift voorzien door art. 1325 B. W. wordt vereischt tot de bewijsgeldigheid der akte. De nietigheid is nochtans maar betrekkelijk en kan derhalve worden gedekt. Zulks is het geval, wanneer de partij de betwiste overeenkomst heeft uitgevoerd.

Brouwerij Mertens t/ De Strijcker.

Aangezien de eisch strekt ten einde : « nadat de tweede gedaagde door haren echtgenoot zal gemachtigd zijn in rechte op te treden en, bij ontstentenis dezer machtiging, nadat zij door de Rechtbank zal gemachtigd zijn, de beide gedaagden te zien en hooren verklaren voor recht dat, gezien de contractbreuken door gedaagden, bij geregistreerd deurewaardersexploot vastgesteld, gedaagden hoofdelijk en ondeelbaar gehouden zijn aan de aanlegster te betalen, ten titel van schadevergoeding, de som van fr. 1.107,50 met de rechterlijke intresten en de kosten des gedings; het tusschen te komen vonnis uitvoerbaar te hooren verklaren bij voorraad, niet-teenstaande verzet of beroep en zonder borg te moeten stellen »;

Aangezien de eisch tot grondslag heeft eene overeenkomst waarvan de bepalingen werden vastgelegd in een akte door partijen ondertekend den 25 Mei 1934;

Aangezien de verweerders de rechtsgeldigheid van deze akte betwisten op grond dat ze niet in dubbel werd opgemaakt en zij nooit in 't bezit werden gesteld van een exemplaar dezer overeenkomst;

Aangezien het vaststaat dat de akte van 25 Mei 1934 wederzijdsche verbintenissen behelst; dat, derhalve, de formaliteit van het dubbel geschrift vereischt was tot bewijsgeldigheid der akte (B. W. art. 1325);

Aangezien uit de bewuste akte niet blijkt, en door de eischeres ook niet wordt bewezen, dat de akte werd opgemaakt in zoovele oorspronkelijken als er partijen met verschillend belang zijn tusschengekomen;

Dat, in elk geval, de vermelding van deze formaliteit niet op de voorgebrachte akte voorkomt;

Dat er uit volgt dat de ingeroepen akte nietig is

en dus niet kan dienen als bewijsmiddel van de betwiste overeenkomst;

Aangezien, nochtans, de nietigheid bij art. 1325 voorzien, slechts betrekkelijk is, zoodat ze kan gedekt worden;

Dat, namelijk, de nietigheid niet zal kunnen ingeroepen worden door dengene die zijnerzijds de in de akte vervatte overeenkomst heeft uitgevoerd (B. W. art. 1325, lid 4; De Page, Dr. civ. B., III, bl. 756 en vlg., nr 805);

Aangezien zulks het geval geweest is ter zake;

Dat, immers, het bestaan van de betwiste overeenkomst werd vastgesteld door een vonnis dezer rechtbank, tusschen dezelfde partijen gewezen den 28 Mei 1935, en waarin de beide verweerders berust hebben; berusting die moet afgeleid worden uit de vrijwillige betaling door verweerders, op grond van voormeld vonnis, dat zijnerzijds, gesteund was op de overeenkomst van 25 Mei 1934, van een deel der principale veroordeeling en van de aan voormeld vonnis klevende kosten;

Aangezien het bestaan der overeenkomst van 25 Mei 1934, dienvolgens, bewezen is én door een in kracht van gewijsde gegaan vonnis, én door de gedeeltelijke uitvoering van de overeenkomst zelve door de verweerders;

Aangezien de door aanlegster aangeklaagde contractbreuken door de verweerders niet worden betwist zoo min als de uit dien hoofde gevorderde schadevergoeding;

Om deze redenen :

De Rechtbank, alle strijdige besluiten verwerpen, de, machtigt, voor zooveel zulks mocht nodig zijn, de tweede gedaagde in rechte op te treden; veroordeelt de beide gedaagden, hoofdelijk en ondeelbaar, aan de eischeres fr. 1.107,50 schadevergoeding te betalen, vermeerderd met de gerechtelijke intresten; verwijst de verweerders in de kosten.

295

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

3e Kamer. — 21 October 1937.

Voorzitter : M. Claeys.

Referendaris : M. Maraite.

Pleiters : Mrs Elias en Hubené.

AANNEMING. — GEBREKEN.

Verweerder dient beschouwd als de uitgevoerde leveringen en werken, waarover het geschil loopt, op stilzwijgende wijze te hebben aanvaard, waar hij de er aan beweerde noodige herstellingen door een derde eigenmachtig deed uitvoeren dan wanneer een vaste rechtsleer en een gevestigde rechtspraak hem oplegden voorafgaandelijk aanlegger dienaangaande in vertoef te stellen, (art. 1146 B. W.), en bij gebreke door dezen hieraan te voldoen, hem aanstonds voor de bevoegde Rechtbank te dagen, op grond van art. 1184 van het B. W., om desnoods een deskundig onderzoek aldaar uit te lokken ten einde de gebreken waarover hij klaagt op tegenspraak te doen vaststellen.

Dhondt t/ Vanderstraeten.

Voor wat betreft den hoofdeisch : (zonder belang). *Omtrent den tegeneisch.*

Aangezien het aan geen twijfel onderhevig is dat de tegeneisch geen steek houdt en dat de door verweerder thans aangezochte onderzoeksverrichtingen en het door hem aangeboden getuigenverhoor als laattijdig hoeven afgewezen.

Aangezien inderdaad verweerder dient beschouwd als de uitgevoerde leveringen en werken waarover 't geschil loopt op stilzwijgende wijze te hebben aanvaard daar hij er de aan beweerde noodige herstellingen door een derde eigenmachtig heeft laten aanbrengen dan wanneer eene vaste rechtsleer en eene gevestigde rechtspraak hem oplegden voorafgaandelijk aanlegger dienaangaande in vertoef te stellen (art. 1146 B.W.) en bij gebreke door dezen hieraan te voldoen hem aanstonds vóór de bevoegde Rechtbank te dagvaarden op voet van artikel 1184 van het burgerlijk wetboek en desnoods een deskundig onderzoek aldaar uit te lokken ten einde de mismaaksels waarover hij nu klaagt op tegenspraak te doen vaststellen en alzoo de gegrondheid zijner beweerde rechten te rechtvaardigen. (Delvaux Droits et obligations des entrepreneurs de travaux N° 247 - Handelsrechtbank Oostende, 28 April 1887 J. C. Fl. 1887 N° 208 bl. 439. Handelsrechtbank Gent, 29 October 1913 J. C. Fl. 1914 N° 4283, bl. 299).

Aangezien het overigens in 't oog springt dat deze tegeneisch een fantaisistisch karakter bekleedt en slechts door verweerder ingediend werd om de uitvoering van zijne verplichtingen het langst mogelijk te vertragen wanneer men overweegt dat het bedrag der vereischte som zegge 2416,50 frank welke verweerder zoogenaamd aan een derde zou hebben betaald om, op verzoek van de militaire overheid, het werk in orde te brengen oogenschijnlijk buiten evenredigheid is met den prijs van ettelijke sluitijzers en met dezen van de te vervangen metaalvijen.

Aangezien aanlegger aanhaalt, zonder hierin te worden tegengesproken dat hij aan den deskundige eene som ten bedrage van 500 frank heeft voorgeschoten.

Aangezien dergelijke som meer dan toereikend is om het werk van den deskundige te beloonen.

Om deze redenen :

De Rechtbank, alle verdere of tegenstrijdige besluitschriften verwerpende herzien haar vonnis van 24en September 1936 zooals het hoogerbedoeld deskundig verslag, verklaart den hoofdeisch gegrond in de hierboven bepaalde maten : ontzegt aan aanlegger het meer gevorderde; verwijst derhalve verweerder aan aanlegger te betalen de som van 2792,78 fr. met de gerechtelijke interesten van af den 19en Mei 1936; verklaart den tegeneisch ongegrond; wijst hem af; veroordeelt daarenboven verweerder tot de kosten des gedings daarin begrepen dezen van het deskundig onderzoek begroot zooals hierboven gezegd op 500 frank.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

301

VREDEGERECHT TE ANTWERPEN

1e Kanton. — 16 December 1936.

Vrederechter : M. Raynaud.

Pleiters : Mrs R. Van de Vorst en R. De Jongh.

AANSPRAKELIJKHEID. — VERKEER. — VRIJSpraak WEGENS OVERTREDING. — BURGERLIJKE VORDERING ONTVANKELIJK WEGENS ZELFDE FEITEN DOCH OP ANDERE GRONDEN. — ONBEKENDE FACTOREN.

Wanneer naar aanleiding eener aanrijding, vervolgingen werden ingespannen voor den strafrechter, de betichte werd vrijgesproken en de Burgerlijke Partij afgewezen, is deze laatste gerechtigd eene nieuwe burgerlijke vordering in te spannen wegens dezelfde feiten doch op andere gronden.

Een behendige en beproefde voerder moet steeds al de onbekende factoren veronderstellen en zijne koelbloedigheid behouden; zoo niet begaat hij een fout die zijne verantwoordelijkheid in het gedrang brengt.

N. V. Agence Maritime Stewart & Co t/ Maus.

Aangezien de vordering strekt ten einde de verweerder Franciscus Maus zich te zien en te hooren veroordeelen om aan eischeres te betalen, voor schadevergoeding, de som van 4.732,20 frank met de gerechtelijke intresten en de kosten des geding; de verweerder Adriaan Maus zich te zien en te hooren veroordeelen aan eischeres te betalen de som van 4.732,20 fr., samen met de gerechtelijke intresten en de kosten des geding;

Gehoord de partijen in hunne middelen en besluiten;

Aangezien de eischeres te kennen geeft dat op 30en Maart 1936 de auto, merk Chevrolet, van aanlegster is aangereden te Antwerpen, op de kruising der Oranje- en Dambruggestraat, door verweerder Franciscus Maus; dat aanlegger op de hoofdbaan reed en dat hij de noodige signalen had gegeven met hare baaklichten om haar aankomst te melden; dat de auto van aanlegster insgelijks de kruising der banen was overgekomen; wanneer zij langs achter aangereden werd door de auto gevoerd door den verweerder Franciscus Maus; dat de botsing te wijten is aan het feit dat de auto van Mr Maus zijn aankomst met lichtsignalen niet heeft gemeld en verweerder Franciscus Maus alhoewel niet te hard rijdende, de voorzorg niet heeft genomen de botsing te ontwijken met links of te zwenken of te vertragen; dat de verweerders dus verantwoordelijk zijn voor de botsing en dat de schade geleden door eischeres is vastgesteld geworden op 4.932,20 frank;

Aangezien de verweerders doen gelden dat de vordering niet ontvankelijk is, op grond van het rechterlijk gewijsde; dat de verweerder Franciscus Maus geen schuld heeft aan de botsing en dat de gevorderde som gedeeltelijk betwist wordt;

Aangezien blijkens een vonnis van 29 September 1936 geveld voor de rechtbank van politie van Antwerpen, Mr Leroy, in dienst van aanlegster en bestuurder van den auto toebehoorende aan eischeres,

en verweerder Franciscus Maus, bestuurder van den auto van verweerder Adriaan Maus, beiden vrijgesproken werden;

Aangezien Mr Leroy en gemelde verweerder gedagvaard werden te weten : Mr Leroy : Op den openbaren weg bestuurder zijnde van een voertuig, een wegsplitsing, aansluiting of kruising van wegen van dezelfde categorie genaderd wanneer van rechts een anderen weggebruiker aankwam zonder zich te vergewissen dat, rekening houdend met de snelheid van dezen laatsten en met den afstand waarop hij zich bevond er geen gevaar voor aanrijding bestond; de verweerder Franciscus Maus : Op den openbaren weg bestuurder zijnde van een voertuig niet voortdurend meester gebleven van zijn snelheid, en deze niet derwijze geregeld dat hij voor een hindernis het voertuig tot stilstand te kunnen brengen;

Aangezien de eischeres zich burgerlijke partij aangesteld heeft, maar afgewezen werd, en die beslissing de kracht van het rechterlijk gewijsde bekomen heeft;

Aangezien voortspruit uit de bewoordingen van het exploit dat de vordering gesteund wordt, niet op inbreuk op artikelen 55 en 42 van het Koninklijk Besluit van 1 Februari 1934, maar wel op twee beweerde fouten die zouden begaan zijn door den verweerder Franciscus Maus, te weten : 1°) de verweerder zou zijn aankomst met lichtsignalen niet gemeld hebben; 2°) hij zou de voorzorg niet genomen hebben de botsing te ontwijken met links af te zwenken of te vertragen;

Aangezien de eischeres haar vordering steunt op twee nieuwe feiten die zij beweert fouten te zijn, begaan door den verweerder Franciscus Maus;

Aangezien de vordering, voor zooveel ze gegrond wordt op deze twee feiten, ontvankelijk is;

Aangezien de gegevens van het strafrechterlijk onderzoek vaststellen dat de bestuurders van den eenen en den anderen auto, signaal gegeven hebben bij middel hunner lichten;

Aangezien, gelet op de feiten zelf, de verweerders terecht doen opmerken dat het gemakkelijk is een manoeuvre voor te stellen of uit te denken na het ongeval, doch dat op het oogenblik van de aanrijding, met verschillende onbekende factoren moet worden afgerekend in eene spanne tijds;

Aangezien nochtans een behendige en beproefde voerder die factoren moet veronderstellen en immer zijne koelbloedigheid behouden;

Aangezien het voertuig bestuurd door Mr Leroy een weinig na links afgereden heeft om de botsing te vermijden;

Aangezien de verweerder, wien de beweging van den luxe-auto niet heeft kunnen ontsnappen, dus ook even naar links had kunnen zwenken en alzoo de aanrijding vermijden;

Aangezien de feiten zelf het bewijs bijbrengen dat de verweerder Franciscus Maus, de tegenwoordigheid van geest verloren heeft, en daarin de fout bestaat waarvoor hij verantwoordelijk is;

Aangezien de verweerder niet betwisten dat de eigenlijke berokkende schade 3.955 frank en de weeldetaks 277,20 frank bedraagt;

Aangezien de verweerders ontkennen dat eischers eenige schade zou geleden hebben wegens verlet, maar aangezien voortspruit uit den aard der beschadigingen en der te verrichten herstellingswerken dat de aanlegster gedurende verschillende dagen in de onmogelijkheid geweest is haren auto te bezigen;

Aangezien het stilliggen van den auto aan eischers een schade berokkend heeft, die billijk kan betaamd worden op 150 frank;

Om deze Redenen:

Wij, Jozef Raynaud, Vrederechter van het eerste kanton van Antwerpen, verklaren de vordering ontvankelijk en gegrond; veroordeelen den verweerder Franciscus Maus te betalen aan eischers de som van 4382,20 frank;

Veroordeelen hem tot de gerechtelijke intresten en tot de kosten van het geding, deze laatsten berekend op 191 frank, hierin niet begrepen de kosten van het tegenwoordig vonnis;

Zeggen dat de verweerder Adriaan Maus burgerlijk verantwoordelijk is voor den verweerder Franciscus Maus; dienvolgens veroordeelen den verweerder Adriaan Maus te betalen aan eischers, als burgerlijk verantwoordelijk, de som van 4382,20 fr.; veroordeelen hem tot de gerechtelijke intresten en tot de kosten van het geding.

302

VREDEGERECHT TE NEVELE

4 April 1939

Vrederechter : M. André Serck (pl. Vreder.).
Pl. : Eischers in persoon en Mr J. Lefevere de Ten Hove.

KORTE VERJARING VAN ART. 2272 al. 3 B. W. — TOEPASSINGSGEBIED. — SLUITING. — OMZETTING.

De verjaring van een jaar voorzien door art. 2272 al. 3 van het B. W., is niet toepasselijk, indien de koper, alhoewel geen handelaar, een objectieve daad van koophandel gepleegd heeft;

In geval van schriftelijke erkensten van de schuld, is de korte verjaring, niet alleen gestuit, maar, bij toepassing van art. 2274 van het B. W., omgezet in dertigjarige verjaring.

Aangezien de eischers strekt tot de betaling van 569 frank, saldo van een factuur de dato 4 Mei 1936, wegens levering van leder aan Joseph en Arthur Wouters, die, naar de beweringen van de eischers, samen een schoenbedrijf uitbaten;

Aangezien de verweerder Arthur Wouters, stellig beweert vreemd te zijn gebleven aan de levering in kwestie, en de eischers het tegenovergestelde niet bewijzen;

Aangezien de verweerder Joseph Wouters, de ingeroepen levering niet betwist, noch de betaling van een afkorting van 500 frank op den prijs er van, op 5 September 1936;

Dat hij ook niet betwist dat het leder aangekocht werd met het oog op het herstellen en het vervaardigen van schoenen, om aldus winsten te verwezen-

lijken, verrichting welke, naar luid van art. 2 van de wet van 15 December 1872, een objectieve daad van koophandel uitmaakt;

Aangezien hij echter beweert geen handelaar te zijn, de korte verjaring voorzien door art. 2272 van het B. W. inroept en staande houdt, dat, alhoewel, hij op 11 December 1936, het bestaan van zijn schuld schriftelijk erkende, met belofte dezelve binnen kort volledig uit te betalen, en de korte verjaring derhalve alsdan gestuit werd, zij niettemin sedertdien, de schuld heeft uitgedoofd;

Overwegende vooreerst, dat het overbodig is te onderzoeken of de verweerder Joseph Wouters al dan niet handelaar is, daar de ingeroepen verjaring slechts toepasselijk is, wanneer de verkoop een burgerlijk karakter heeft ten aanzien van den koper, hetgeen onweersprekelijk hier het geval niet is; (Zie : Baudry & Tissier, d. 25, n° 552; Planiol & Ripert, d. 7, Obligations, II, n° 1342, 2°; Laurent, d. 32, n° 501; Kluyskens-Verbintenissen, n° 251 - c.);

Overwegende bovendien, dat, daargelaten de kwestie van schuldvernieuwing zelfs bij loutere onderstelling dat de schuld haar oorzaak niet vond in een handelsdaad, de erkensten van 11 December 1936, waarvan reeds sprake, in elk geval, bij toepassing van art. 2274 van het P. W., de korte verjaring van één jaar niet alleen gestuit heeft, maar ook omgezet heeft in dertigjarige verjaring (Zie : Baudry & Tissier, *ibid.* n°s 754, 755, 757, 725; Planiol & Ripert, *ibid.* n°s 1364, 1365, 1370, 1371; Laurent, *ibid.* n° 530 tot 537; Kluyskens, *ibid.* n° 259, 2°; Verbreking, 12 Maart 1908; Pas. I.22; Cass. fr. 7 Mei 1906, P. fr. I. 513);

Om deze redenen:

Wij, Vrederechter, rechtdoende op tegenspraak, alle verdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende, gelet op art. 2 van de wet van 15 Juni 1935;

Veroordeelen verweerder Joseph Wouters tot het betalen aan de eischers van 969 frank, vermeerderd met de gerechtelijke intresten en de kosten van het geding;

Verklaren onderhavig vonnis uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande alle verhaal en zonder borgstelling.

303

VREDEGERECHT TE LEUVEN

1e Kanton. — 28 Januari 1939.

Vrederechter : Mr A. Veltkamp.
Pleiters : Mters Van Houtte en Tielemans.

VERJARING. — ART. 2274 B. W. — CEDULE OU OBLIGATION. — BETEKENIS.

Door de woorden: « cédoule ou obligation » van art. 2274 B. W. moet volgens de rechtsleer en rechtspraak verstaan worden de schriftelijke bekentenissen van de schuld.

Paulus t/ Neyt

Aangezien eischer aan verweester betaling vraagt eener som van 300 frank voor behangen en garnie-

ren van haar woning te Leuven, 16, Vital De Costerstraat, en dit in den loop van het jaar 1931;

Aangezien verweerster de verjaring inroept voorzien door art. 2272 van 't B.W.; dat eischer aanbiedt het bewijs te leveren door getuigen:

1° dat herhaalde malen gedurende de verlopen jaren betaling gevraagd werd van gezegde som;

2° dat verweerster de schuld erkent heeft en beoofde deze te betalen met maandelijksche afkorting van 100 fr.;

Aangezien volgens art. 2274 van 't B.W. de verjaring niet loopt « lorsqu'il y a compte arrêté, cédule ou obligation »;

Aangezien volgens rechtsleer en rechtspraak door de woorden « cédule ou obligation » moet verstaan worden de schriftelijke bekentenis van de schuld; (Laurent T. 32, n° 532 en 535; Colin et Capitant, Droit Civil, T. II, p. 143; Baudry, T. 27, n° 575 en volg.; Cass. Fr. 7 Mei 1906, P. fr. 1906 I. 247 en nota Mr Tissier; Pand. fr. V° Prescription civile n° 2252 en volg.; Pand. B. V° Interruption de prescription (Mat. Civ.), n° 340.);

Aangezien de zoo gezegde schuldbekentenis door verweerster gedaan niet door getuigen mag bewezen worden;

Aangezien eischer de gegrondheid van zijnen eisch niet bewijst;

Om deze redenen:

Gelet op art. 2, 34, 37, 41 en 64 van de wet van 15 Juni 1935;

Wijzen eischer van zijne vraag af en verwijzen hem tot de kosten.

304

VREDEGERECHT TE OUDENAARDE

14 April 1938.

Vrederechter : M. P. Minne.
Pleiter : Mr Ponette.

BURGERLIJK RECHT. — ERFDIENSTBAARHEID. — ERKENNING OF BEKRACHTIGING. — WETTELIJKE TITEL.

Wanneer uit zekere feiten kan worden afgeleid dat de eigenaar van het ondergeschikte erf het bestaan eener betwiste erfdienstbaarheid heeft erkend of bekrachtigd, maakt deze bekentenis den titel uit, door de wet vereischt.

Van der Hauwaert en cons. t/ Van den Bulcke.

1) Nopens den eisch strekkende tot de verwijdering van den zinken aflooper :

Aangezien er uit een bezoek ter plaatse is gebleken dat de verweerder, die zijn dak verhoogde, hierdoor verplicht werd den zinken aflooper te verplaatsen; dat deze verplaatsing verre van schade te brengen aan de eischers, deze laatste zelfs bevoordeelt bij voeger; dat de rechten der eischers niet in het minst gekrenkt werden. Aangezien het gezegde deel van den eisch dus als niet gegrond voorkomt;

2) Nopens den eisch strekkende tot het verbieden aan den verweerder de vuilnissen, voortkomende van zijn eigendom te laten doorspoelen in de waterleiding, loopende onder den eigendom der eischers;

Aangezien het in feite vaststaat 1) dat de onaangename geur waarover de eischers klagen er altijd bestaan heeft, zelfs voor de eischers het kwetsige huis bewoonden, en dat hij toe te wijten is aan den vroegeren slechten toestand der riool, alsook met vroegeren slechten toestand der riool, alsook aan de verbinding met de stadsrioel, welke volgens de weergesteltenis slechten geur veroorzaakt; 2) dat de beirput van verweerder altijd in verbinding stond met bedoelde riool, wat blijkt uit het feit dat hij weinig moets geruimd worden en dat de beir heel dik was bij het ruimen;

3) Aangezien de voorzaat van eischers, wijlen Arthur De Meester, dien toestand kende, erkende en bekrachtigde, vermits hij in Februari 1927, samen met den voorzaat van den verweerder, wijlen Charles Vanden Bulcke, en op gemeene kosten, bedoelde waterleiding met nieuwe cement- en gresbuizen liet versterken;

4) Dat de jongste verbeteringswerken in het huis van verweerder, namelijk de moderniseering van den lavatory, in de plaats van den toestand te verslechteren, dezen natuurlijk heeft verbeterd.

In rechte :

Aangezien de eischers niet loochenen dat de toestand sedert onheuglijken tijd onveranderd is gebleven, maar beweren dat verweerder het recht niet zou bezitten om het overvloedige beirput-nat in de betwiste waterleiding voort te laten vloeien, daar dit eene niet voortdurende erfdienstbaarheid is, welke slechts door titel kan verworven worden;

Aangezien verweerder tot staving van zijn recht twee stelsels voorhoudt, namelijk :

1) Adolfine Verheyden verkocht het goed aan Charles VandenBulcke met al de voor- en nadeelige erfdienstbaarheden, dus ook met de betwiste erfdienstbaarheid, welke tijdens voorzeide verkoop in 1905 reeds bestond;

2) de bekentenis en bekrachtiging door Charles Vanden Bulcke zelf, zooals zij blijkt uit de uitvoering der werken welke op gemeene kosten van beide geburen verricht werden aan de betwiste waterleiding in 1926. (Zie : Beltjens Code civil annoté; art. 690 n° 2 en 14, art. 1355, n° 3, Pandectes belges v. Servitude n° 331, v. aveu n° 130; Cloes en Bonjean 1889, blz. 587, « observations en marge d'un jugement du Tribunal civil d'Arlon, du 19 juillet 1888 » en vooral een arrest van het Be-roepshof te Gent van 4-12-1880, Pas. 1881, 2. 22);

Dat de dienstbaarheid welke alsdan tusschen de twee erven bestond, dit welke Adolfine Verheyden verkocht, en dit welke door haar en haar broeder behouden bleef, wel werkelijk schijnt bedoeld te zijn geweest;

Aangezien wij het nog met verweerder eens zijn dat wanneer het uit zekere feiten kan afgeleid worden dat de eigenaar van het ondergeschikte goed het bestaan der betwiste erfdienstbaarheid

heeft erkend of bekrachtigd, deze bekentenis den titel daarstelt door de wet vereischt;

Om deze redenen:

Wij, Vrederechter des kantons Oudenaarde, vonnissende tegensprekelijk en in eersten aanleg, verwerpen de vraag als ongegrond in ieder harer punten; verwijzen de eischers tot de kosten des gedings.

INGEZONDEN BIJDAGEN

INBESLAGNEMINGEN BIJ UITVOERING

In de vorige bijdrage over de uitvoering van vonnissen konden we er op wijzen dat bij inbeslagnemingen bij uitvoering van roerende goederen, de deurwaarder de volle zwaarte draagt van zijn verantwoordelijkheid, zonder hulp hier van raadsman, zonder formulierboeken of wat ook. Ondervinden we, in de uitoefening van de functie dag aan dag een serie moeilijkheden, bij inbeslagnemingen duiken deze moeilijkheden soms onverwacht op en meer dan eens op een wijze dat het haast niet mogelijk is een dadelijke beslissing te nemen. En daarin ligt een driedubbel gevaar: de belangen van de twee partijen en de eer van den ambtenaar kunnen alle drie fel gebaat of erg geschaad worden bij « vakkundig » beslissen of aarzelende houding.

Wanneer we ons aanbieden, vergezeld van de twee getuigen door de voorschriften der wet ons meegegeven, om ten huize van een schuldenaar zijn « inventaris op te maken », krijgen we een of andere akte of schriftstuk in te zien, waardoor de verwezene partij bewijst of tracht te bewijzen dat niet hij eigenaar is van de meublen die zijn woning garnieren, maar dat hij ofwel huurder is, ofwel bezitter van de roerende goederen, en de eigendom toebehoort aan een familielid en ook wel eens aan den huisbaas of soms aan totaal vreemden. Wil de deurwaarder nu geen waaghalzerij begaan, zal hij den gulden middenweg kiezen: niet brutaal afwijzen en onder geen voorwendsel kennis willen nemen van de voorgelegde akte of stukken, maar ook niet zoo gemakkelijk zich terugtrekken en onverrichterzake zijn dossiers opplooiën. Maar precies in het beoordeelen ligt de oplossing en werkelijk is het niet altijd afgelijnd in hoeverre de opwerpingen van de verwerende partij gegrond zijn, al zijn ze gesteund op geschreven bewijsstukken.

De deurwaarder moet beschikken over een voldoende kennis van het Burgerlijk Wetboek om zich uit den slag te trekken. De houding die hij aanneemt kan beslissen over het verdere verloop van de uitvoering: aan den eenen kant, de waarborg dien hij te verzekeren heeft aan zijn lastgever, aan den anderen kant het recht van den schuldenaar dat hij te eerbiedigen heeft en boven of naast die twee belangen, zijn persoonlijke waardigheid. Een inbeslagneming van meubelen en roerende goederen gedaan wanneer de verwerende partij zich verzet met recht en dit verzet inderdaad berust op titels die de rechtbank later zou aannemen als gegrond, stelt de vervolgende partij bloot aan een nieuw proces dat tegen haar kan uitvallen en tot alle onaangename verrassingen en schadeloosstelling leiden; een inbeslagneming schorsen of verdagen op voorleggen van akten die geen waarde hebben, brengt den deurwaarder in een heel moeilijken toestand, dien hij nooit kan verrechtvaardigen, vooral als de verdaging meebrengt dat er later geen kans meer bestaat op uitvoering. De ondervinding heeft ons geleerd dat lastgevers weinig malsch

zijn voor de deurwaarders. Er worden aan ons belangen toevertrouwd die we moeten verdedigen in de mate door de wet toegelaten, hierbij rekening houdende met bijzondere omstandigheden in hoofde van den schuld-eischer, in hoofde van den schuldenaar. Miskent de ambtenaar de wettige voorschriften, wordt de graad van zijn verantwoordelijkheid hooger naargelang er meer geschaad wordt en nog hooger als hij enkel zijn financieele belangen op het oog houdt: een dergelijke uitvoering verlaagt den mensch en den ambtenaar en onteert de functie.

De struikelsteenén bij een inbeslagneming van meubelen liggen gewoonlijk in akten of overeenkomsten, voorgebracht door den schuldenaar en waarbij immer bedoeld wordt het bewijs te brengen dat het aanwezige meubilair niet toebehoort aan den verwezene. Die akten zijn ofwel huurovereenkomsten, hetzij notarieel, hetzij onderhands gesloten, ofwel huwelijkscontracten. Heel bijzondere aandacht vraagt een huwelijksche voorwaarde waarbij afgeweken wordt van het gewone beheer der wettelijke gemeenschap van goederen (artikel 1400 en vlg. B. W.). Hier biedt de grondige studie van titel V van ons Burgerlijk Wetboek een prachtig arbeidsveld om uit de honderden zijpaadjes die uitloopen uit de artikelen 1387 tot 1581 terug te komen tot de hoofdboon. De studie van het Burgerlijk Recht is voor ons zoo groot noodig als het verwerken van al de hoofdstukken van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Een machtige steun daarvoor is het regelmatig lezen in onze rechtskundige weekbladen en tijdschriften der rechtsprincipiën hoog gehouden in arresten en vonnissen. Voor wie ontlede kan en leiding weet te vinden is een abonnement op zijn vakblad de aangewezen weg.

En tusschen de afwijkingen onderlijnen we het huwelijkskontrakt dat de gemeenschap voorziet, beperkt tot de aanwinsten (art. 1498 en 1499 B. W.). Dit soort van overeenkomsten kan den deurwaarder in een heel erge verwarring brengen, als hij zelf niet sterk staat: eerst om den aard zelf van de uitsluitingen der goederen en daarbij om den persoon van den schuldenaar die het recht van uitsluiting opeischt. Bij ondervinding weten we dat op dit stuk soms wanhopig worden aangevallen, waartegen kalme redeneering niets helpt. Ondervindt de tegenpartij dat de deurwaarder aarzelt, is het voor dezen best den strijd op te geven: zwakheid beteekent hier nederlaag en voorzichtiger is het ootmoedig zijn onmacht te bekennen dan uit misplaatsten hoogmoed zich te wagen op een terrein dat erg glibberig kan worden, zoowel voor den ambtenaar als voor de partij die hij vertegenwoordigt.

Samengevat hebben we te onthouden: « Vallen niet in de gemeenschap: de tegenwoordige en de toekomstige roerende goederen. Gemeenschap zullen dan zijn: de aanwinsten gedaan tijdens het huwelijk door de echtgenooten samen of ieder van hen afzonderlijk, aanwinsten die voortkomen van gezamenlijken arbeid of besparingen op de inkomsten der goederen van beide echtgenooten. Om uitgesloten te blijven, moeten de roerende goederen vóór het huwelijk aanwezig, of tijdens de huwelijksche gemeenschap verkregen in voordeel van den een of van den anderen echtgenoot als persoonlijk eigen, worden vastgesteld in een inventaris of staat in behoorlijken vorm. Alle de andere roerende goederen worden aangerekend als aanwinst. »

In schijn niet moeilijk, in werkelijkheid fel ingewikkeld en het lijdt soms heel wat om, bij inbeslagneming, de betreffende zaken uit mekaar te houden.

De deurwaarder neme vooraf kennis van den « inventaris » van den « staat ». Den inventaris zullen we opgenomen vinden in het huwelijkskontrakt; de staat

komt het meeste voor in akten van vereffening-verdeeling, hetzij van erfenissen, hetzij van onverdeeldheid ten anderen titel dan nalatenschappen, akten van gifte, van wederbelegging. De wetgever heeft beide woorden gebruikt om door ieder een afzonderlijk begrip aan te duiden: in de praktijk echter kunnen ze dikwijls synoniem zijn.

Door « behoorlijken vorm » gelijk artikel 1499 B. W. het uitdrukt « en bonne forme » verstaan we, geen photographische opname, maar toch een beschrijving zoodanig gedaan dat er mogelijkheid blijft het meubel of het voorwerp te vereenzelvigen. Dit werkje vraagt aandacht en tijd. De omstandigheden duiden gewoonlijk den goeden weg aan.

Is onze titel een vonnis of een akte uitvoerbaar gesteld tegen den man? tegen de vrouw? solidair tegen beiden? Hiervan hangt natuurlijk de eerste beweging af in welke richting zal ingegrepen worden. Titels uitvoerbaar tegen den man kunnen worden uitgevoerd op zijn goederen, hem persoonlijk eigen, op de goederen van de huwelijksche gemeenschap; titels uitvoerbaar tegen de vrouw dienen gericht en tegen den man en tegen de vrouw, doch mogen alleen die goederen begrijpen die haar persoonlijk eigen zijn of waarin ze in onverdeeld aandeel bezit; titels solidair tegen de beide echtgenooten gegeven, kunnen uitgevoerd worden tegen beide echtelingen op de goederen die hen persoonlijk toebehooren en afhangen van de huwelijksche gemeenschap.

Als er in zake « titel voor de uitvoering » geen betwisting meer bestaat of geen twijfel tegen wien er kan worden opgetreden, blijft de kwestie van den « inventaris » of den « staat » de tweede hoofdzaak: is er geen inventaris of geen staat of ontbreekt de vereischte vorm, zal in rechte geen bezwaar liggen om heel de garniering te begrijpen in de inbeslagneming. Het bewijs van inventaris en staat is streng voorgeschreven door de wet; alhoewel artikel 1499 B. W. niet van openbare orde is en bijgevolg de echtgenooten onder mekaar een wijziging kunnen aanbrengen aan hun gescheiden beheer, laat nochtans zelfde artikel 1499 B. W. niet toe dat een wijziging worde tegengesteld tegen derden, namelijk de creanciers. Uitsluiting uit de gemeenschap van roerende goederen kan alleen door die middelen worden bewezen, die de wet hier aanwijst, namelijk inventaris en staat in behoorlijken vorm. Een vonnis van Luik, 13 November 1935, verschenen in de Rev. Prat. Not. Belge, 10 Januari 1938, blz. 7, huldigt dit rechtsprincipe en verwijst naar rechtsleer-rechtspraak: artikel 1510 B. W., artikel 560 Wetboek van Koophandel. Arrest van het Fransch Verbrekingshof, 24 Januari 1906, opgenomen in « Pasir. 1906, IV, 50, en nota. Rép. prat. de Droit Belge, nr 914 en vlg.

Ieder van de confraters zal wel vatten dat deze bijdrage enkel een richting geeft en dat we, om volledig te zijn, een heel stel artikels van het Burgerlijk Wetboek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering te commenteeren hebben, die alle te pas komen bij het onderwerp dat we eventjes hebben aangeraakt.

L. V. H.

UIT DE PERS

« Nieuwe Rotterdamse Courant », 19 Mei 1939 :

VEREENIGING VOOR STRAFRECHTSPRAAK

De heden te Arnhem gehouden voorjaarsvergadering van bovengenoemde vereeniging is geopend door den voorzitter, jhr. Mr. L. H. K. C. van Asch van Wijck, met een rede, getiteld :

De onafhankelijkheid van den rechter.

In het licht van een historische inleiding betoogt spr., dat men het beginsel der rechterlijke onafhankelijkheid vooral niet moet vereenzelvigen met willekeur, want het ging er juist om, deze uit te bannen en de rechtszekerheid te bevorderen.

Afhankelijk is de rechter niet van de regeering maar van de wet, die hij dienen moet met alle getrouwheid van een goed dienaar. Het vertrouwen in den onafhankelijken rechter is er op gebaseerd, dat hij de boven hem staande wet toepast, niet willekeurig beslist, en gebonden is aan wat ook de rechtsgenooten bindt. De wetboeken, speciaal die van strafrecht en strafvordering, zijn niet de Magnae Chartae voor den misdadiger, maar voor den rustigen burger en voor den rechter.

De rechter blijve rechter. Een zeker isolement, een zekere afzijdigheid is het rechtersambt eigen en moet dit zijn. Met « Weltfremdheit » heeft dit niets te maken. Wie door persoonlijke opvattingen of eigenschappen daarin niet kan berusten, worde geen rechter. Inbreuk daarop ondermijnt de rechterlijke onafhankelijkheid. Weinig is dit begrepen door een lid van het O. M., dat onlangs betoogde, dat de rechters nauwer persoonlijk contact met de politie-ambtenaren moesten hebben. Met het oog op de herziening van onze echtscheidingswetgeving is in den laatsten tijd ook aangeprezen een speciale rechter voor familiezaken, die groote bevoegdheden zou moeten hebben, met een meer sociale dan juridische taak; een geheel onafhankelijk en aan niemand — ook aan de wet niet — verantwoording schuldig orgaan; een vrijwel ongebonden persoon, die alleen, grootendeels naar willekeur, al is het naar zijn beste weten, zou moeten beslissen over zulke belangrijke zaken als ons huwelijk, onze kinderen. Men spare de rechterlijke macht voor zulk een instituut! Men noeme dezen persoon zooals men wil, in elk geval geen rechter.

Het streven naar « modern » procesrecht, naar uitbreiding van de taak van den enkelvoudigen rechter, naar specialiseering van den strafrechter, naar analogische wetstoepassing, dit alles is gericht op meer vrijheid, meer ongebondenheid van den rechter. Spr. meent daartegen te moeten waarschuwen; het geeft blijk van een verkeerd begrip van het belang der rechterlijke onafhankelijkheid.

In beginsel acht spr. het onjuist, dat de regeering zich per circulaire via de procureurs-generaal met wenken of wenschen richt tot de zittende magistratuur. Dit is echter verklaarbaar, wanneer wij zien hoe de rechter steeds meer belast wordt met werkzaamheden van administratief-rechterlijken aard (Justizverwaltung). Hij wordt daardoor te zeer een deel van het uitvoerende gezag en ook dit ondermijnt zijn onafhankelijke positie.

Duitsche schrijvers, de zwakke plekken voelende, bepleiten een scheiding tusschen de eigenlijke rechtspraak en de z.g. Justizverwaltung, bij welke laatste voor onafhankelijkheid geen plaats is. De grens is echter moeilijk aan te geven. Historische ontwikkeling en eischen

Vlaamsche Juristen

Abonneert U op het

**RECHTSKUNDIG
WEEKBLAD !!!**

van rechtszekerheid zullen moeten bepalen wat den rechter, boven de eigenlijke rechtspraak, als taak moet worden toebedeeld. Daarbij is steeds te letten op zijn bijzondere positie in ons staatsrechtelijk stelsel en gewaakt moet worden voor ondermijning van zijn onafhankelijkheid. Indien men zich het gevaar daarvoor al genoeg bewust is, wordt dit onderschat.

Daarna was aan de orde het onderwerp :

De rechter-commissaris in strafzaken.

De eerste inleider, Mr A. A. Cnopius, oud-procureur-generaal bij het gerechtshof te Arnhem, ving aan met een behandeling van de verhouding tusschen den rechter-commissaris en het openbaar ministerie. De normale gang van zaken is, dat de officier van justitie in het bezit van de eerste processen-verbaal nopens een strafbaar feit, de zaak in handen stelt van den rechter-commissaris, als zij nader onderzoek behoeft, met het vereischte, vrij uitvoerige requisitoir. Is die stap door het parket gedaan, dan heeft het feitelijk de zaak voorloopig uit handen gegeven en moet afwachten wanneer en in welken toestand de rechter-commissaris de zaak aflevert.

Veel hangt af van een goede verhouding en samenwerking tusschen beide machten. Het O. M. zorge er voor, geen inbreuk te maken op de bevoegdheden van den rechter-commissaris en zij spaarzaam met critiek. De officier kan bepaalde vragen voor het onderzoek opgeven, maar dit zal hoogst zelden gebeuren. Hij kan ook bij het onderzoek tegenwoordig zijn, maar blijve dan op den achtergrond. De officier late de leiding van het vooronderzoek aan den rechter-commissaris.

Spr. acht het anderzijds wenschelijk, dat de rechter-commissaris in ruime mate overleg pleegt met het O.M. Dit zal de rechtvaardige uitoefening van beider taak ten goede komen.

Spr. betreurt, dat bij de rechterlijke macht het ambt van rechter-commissaris ietwat in discrediet is, doch geeft toe, dat interne redenen zulks wel verklaarbaar maken. Zou men komen tot een doorgevoerde specialiseering van den strafrechter, zooals de Vereeniging eenige jaren geleden bij den minister van Justitie bepleitte, dan zal ook het ambt van rechter-commissaris het reliëf kunnen krijgen, dat het verdient. Helaas echter schijnt dit onderwerp in den doofpot te zijn geraakt.

De rechter-commissaris bekleedt, meer nog dan de voorzitter der strafkamer, een bijzondere positie, die bijzondere kwaliteiten vordert. Hij werkt niet in het openbaar, bezit vergaande bevoegdheden en het is bekend, welke een beslissenden invloed zijn geschiktheid voor dit ambt kan hebben op het tot klaarheid brengen van moeilijke strafzaken. Daarom acht spr. het een eisch van goede justitie, dat tot rechter-commissaris slechts volkomen voor hun taak als zoodanig berekende personen worden aangewezen. De specialiseering zou hier stellig verbetering kunnen brengen.

De tweede inleider, Mr J. H. F. Bloemers, rechter te Middelburg, constateert, dat inzake specialiseering en continuïteit bij het ambt van rechter-commissaris de meeningen nog verdeeld zijn. De huidige regeling (rechter-commissariaat van ten hoogste 2 jaar, behoudens verlenging op eigen verzoek) acht spr. aan bezwaren onderhevig.

Aanvaardt men de noodzakelijkheid om het rechter-commissariaat bij toerbeurt door rechters van een college te doen waarnemen, dan rijst de vraag, of dit geschieden moet door ieder van hen, dan wel uitsluitend door degenen, die ten volle daarvoor geschikt en bereid zijn. De geschiktheid heeft niet ieder en eigenlijk kan

meestal eerst na de benoeming blijken, of de nieuw-benoemde een goed onderzoeksrechter is. De oorzaak ligt in de opleiding, die in het bijzonder op het juridische gedeelte van 's rechters taak is gericht en veel minder op de eischen, die men voor de instructie moet stellen. Slechts van tot rechter benoemde substituut-griffiers, die als zoodanig ervaring in de instructie hebben opgedaan, is met groote mate van waarschijnlijkheid te verwachten, dat het rechter-commissariaat bij hen in goede handen is. Bovendien leert de ervaring, dat niet ieder, die als jurist goed werk levert, dit ook doet in het gerechtelijk vooronderzoek.

Wat betreft de verhouding tusschen rechter-commissaris en Openbaar Ministerie, stelt spr. vast dat het O. M. op het vooronderzoek belangrijken invloed kan doen gelden, ofschoon de rechter-commissaris aan de meening van den officier niet gebonden is. Het is van belang, dat de officier van Justitie van zijn bevoegdheid om gedurende de instructie eenig onderzoek aan de politie op te dragen, alleen gebruik maakt met medeweten van den rechter-commissaris. Dit voorkomt verarring en dubbel werk.

De verhouding tot den raadsman in het vooronderzoek acht spr. in de wet over het algemeen bevredigend geregeld, behalve betreffende de beperking van het vrije verkeer tusschen raadsman en verdachte, indien het onderzoek dit vordert. Eenige verruiming te dezen acht spr. wenschelijk. Niet bevredigend is de wettelijke regeling nopens de deskundigen in het vooronderzoek. Bezwaren doen zich vooral gevoelen bij onderzoeken door psychiaters. Vooral hierbij kan de verplichte mededeeling aan verdachte van den uitslag van het onderzoek door deskundigen verkeerd werken. Een leemte is voorts de onvoldoende beschikbaarheid en/of bereikbaarheid van gerechtelijke (medische en scheikundige) deskundigen. Inrichting van een centraal politie-laboratorium wordt hoog tijd.

Ten slotte acht spr. het van veel belang, dat de rechter-commissaris niet schrome zelf plaatselijke onderzoeken te verrichten en in voorkomende gevallen de getuigen ter plaatse van het misbrijf of in hun eigen omgeving te hooren. Dit laatste bevordert onbevengde verklaringen, hetgeen vooral bij kinderen van groote gewicht kan zijn.

BALIELEVEN

VLAAMSCH RECHTSGENOOTSCHAP TE LEUVEN

AFTREDEN VAN PROF. VAN DIEVOET ALS VOORZITTER

Professor Van Dievoet was gedurende 20 jaar Voorzitter van het Rechtsgenootschap te Leuven. Alle generaties van studenten die na den oorlog de cursussen van de rechtsfaculteit te Leuven volgden herinneren zich het oude zaaltje in het Paus College, stofferig en vol tabaksrook, waar het Rechtsgenootschap vergaderde. Allen herinneren zich den « Voorzitter » van het Rechtsgenootschap, Professor Van Dievoet.

Na 20 jaar legde Professor Van Dievoet dit

ambt neer, om het aan jongere handen over te laten. Het is met spijt dat de oude leden hun Voorzitter zien heengaan omdat zij zich moeilijk het Rechtsgenootschap kunnen indenken zonder de leiding van Professor Van Dievoet.

Het Bestuur had dan ook besloten het heengaan van Professor Van Dievoet op plechtige wijze te gedenken. Een vergadering waarop het thema, dat den Oud-Voorzitter steeds nauw aan het hart gelegen had, zou behandeld worden bleek dan ook de beste hulde: de vergadering van het Rechtsgenootschap die plaats greep op 21 Mei, stond geheel in het teken van het verzekeringsrecht.

De vergadering had plaats in het zaaltje van het Rechtsgenootschap. Dit is echter omgetooverd geworden tot een werkelijke zittingzaal van een Rechtbank, en welke Zittingzaal? « De mooiste van het land ».

Onder de aanwezigen: Monseigneur Van Waeyenberg, Vice-Rector van de Hoogeschool, Kanunnik Van Hove, Raadsheer De Beus, Voorzitter Bijvoet van Hasselt, de Voorzitter van de Rechtbank van Audenaarde, de heeren Vrede-rechter Van Nuffel en De Necker.

Het was Professor Van Hee die de vergadering opende in vervanging van Professor Collin, door ziekte weerhouden.

De eerste spreekbeurt werd gehouden door Professor Orban die sprak over de rechtstreekse vordering van het slachtoffer van een ongeval tegen den verzekeraar van den verantwoordelijken persoon. Spreker handelde over de interpretatie van de wet van 24 Mei 1937, die een voorrecht instelt ten voordeele van het slachtoffer van ongevallen. Hij was van meening dat dit artikel moet uitgelegd worden in den zin van de Fransche jurisprudentie die er de rechtvaardiging van een rechtsvordering in vindt en die zelfs zoo ver gaat dat zij van meening is dat de redenen van verval opgelopen door den verzekerde na het ongeval niet tegenover het slachtoffer mogen ingeroepen worden door de Verzekeringsmaatschappij.

Professor Van de Putte sprak vervolgens over de rechtstreeksche vordering van den begunstigde in het levensverzekeringscontract. Hij wees erop hoe de rechtspraak er toe gekomen was een bijna volledig rechtstatuut uit te bouwen met zeer pover wettelijk materiaal. Zijn besluit was dat de Wetgever moest ingrijpen

om een volledig statuut van de levensverzekering op te bouwen.

De derde spreekbeurt werd gehouden door Professor Van Dievoet zelf, die de redenen onderzocht waarom de Staat de verzekeringsmaatschappijen onder contrôle moet stellen. De hoofdreden waarom de contrôle noodzakelijk is, is het bestaan van de driedubbele reserves in het verzekeringscontract, namelijk de schade-reserve, de premie-reserve en de wiskundige-reserve. Ook de herverzekering en de retrocessie maken een ingrijpen van den Staat in den zin van een contrôle noodzakelijk.

Spreker onderzocht verder voor de verschillende takken de gewenschtheid van een Staatscontrôle. Hij wees er eindelijk op dat het toezicht van den Staat voor gevolg kon hebben dat de polissen rechtmatiger opgesteld worden en ontdaan van alle nuttelooze redenen van verval.

Na een interessante bespreking van de verschillende voordrachten besloot de dd. Voorzitter de vergadering.

's Namiddags zaten de deelnemers aan in het Hotel Majestic aan een banket. Tafelredenen werden uitgesproken door Staatsminister Van Cauwelaert en Mter Herman Jacob. Professor Van Dievoet antwoordde en dankte.

VERBOND DER BELGISCHE ADVOCATEN

Het jaarlijksch Congres van het Verbond zal te Luik plaats hebben op Zaterdag, 24 en Zondag, 25 Juni.

Voorloopig is het programma als volgt vastgesteld:

Zaterdag, 24 Juni:

- 10 u. Vergadering der secties op het gerechtshof;
- 13 u. Lunch;
- 15 u. Gebeurlijk tweede vergadering der secties, Algemeene vergadering, Bezoek van het pas gerestaureerd Justitiepaleis;
- 20 u. Banket in de Tentoonstelling (avondkleedij). (De Dames worden uitgenoodigd om deel te nemen aan het Congres vanaf het banket.)

Zondag, 25 Juni:

- 10 u. Bezoek der Tentoonstelling;
- 13 u. Lunch in de Tentoonstelling.

In den namiddag voorstelling van het Spel van Luik met zijn historischen stoet.